

USHTRIA

Viti i 78-të i botimit Nr. 25 (827930)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 27 qershor 2025

Kryeministri Rama dhe ministri Vengu në qendër të strategjisë së re të NATO-s: Shqipëria afirmon leadershipin në sigurinë transatlantike, Tiranë - Samiti 2027

» faqe 3

MESAZH URIMI I SHSHPFA, GJENERALLEJTËNANT ARBEN KINGJI ME RASTIN E 18-VJETORIT TË QENDRËS SË PERSONEL REKRUTIMIT

Në këtë 18-vjetor të krijimit të QPR-së, kam kënaqësinë të vlerësoj arritjet dhe rolin që kjo strukturë ka në rekrutimin e personelit për kompletim me kapacitete njerëzore të Forcave të Armatosura. Qendra e Personel Rekrutimit është porta hyrëse e ushtrisë sonë, themeli mbi të cilin ndërtohet fuqia...

» faqe 2

MINISTRI I MBROJTJES VIZITON REGJIMENTIN E KËMBËSORISË SË VERIUT NË VAUN E DEJËS: INVESTIME DHE MUNDËSI TË REJA PËR USHTARAKËT E RINJ

Ministri i Mbrojtjes, Pirro Vengu, zhvilloi një vizitë zyrtare në Regjimentin e Këmbësorisë së Veriut, i shoqëruar nga shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, gjenerallejtënant Arben Kingji, dhe komandanti i Forcës Tokësore, gjeneralmajor Ilir Xhebexhia. Gjatë takimit...

» faqe 2

MEDALJE ARI PËR SHQIPËRINË NË KAMPIONATIN BOTËROR USHTARAK TË ARTEVE MARCIALE, GJERMANI 2025

Kolonel Chermen Valiev bën histori për FA dhe Shqipërinë. Në një arritje të jashtëzakonshme për sportin shqiptar dhe Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, kolonel Chermen Valiev ka fituar medaljen e artë në kategorinë olimpike 74 kg në Kampionatin Botëror Ushtarak të Arteve Marciale – CISM...

» faqe 5

Në këtë 18-vjetor të krijimit të QPR-së, kam kënaqësinë të vlerësoj arritjet dhe rolin që kjo strukturë ka në rekrutimin e personelit për kompletim me kapacitete njerëzore të Forcave të Armatosura.

Qendra e Personel Rekrutimit është porta hyrëse e ushtrisë sonë, themeli mbi të cilin ndërtohet fuqia njerëzore. Misioni juaj është thelbësor për gjallërimin dhe vazhdimësinë e strukturave tona. Rezultatet e viteve të fundit flasin vetë: objektivat e rekrutimit jo vetëm janë realizuar, por shpesh janë tejkaluar, falë përkushtimit tuaj në terren, komunikimit me qytetarët, bashkëpunimit institucional dhe menaxhimit me efektivitet të burimeve njerëzore. Këto arritje janë edhe falë mbështetjes së qeverisë shqiptare dhe Ministrisë të Mbrojtjes në përmirësimin e trajtimit financiar e social të ushtarakëve, e cila ka ndikuar në rritjen e interesit të brezave të rinj për t'u bashkuar me Forcat e Armatosura. Megjithatë, sfidat vijnë. Përveç kërcënimeve të vazhdueshme në mjedisin gjeopolitik dhe atë të sigurisë, realizimi në vijimësi i planit të rekrutimeve, jo vetëm me rekrutë të rinj, është sot më i rëndësishëm se kurrë. Rekrutimi sipas

Mesazh urimi i SHSHPFA, gjenerallejtënant Arben Kingji me rastin e 18-vjetorit të Qendrës së Personel Rekrutimit

planit i forcave rezerviste kërkon përkushtim të veçantë, planifikim të kujdesshëm dhe komunikim të vazhdueshëm me shtetasit shqiptarë që do të integrohen me forcat aktive.

Po ashtu, puna për rekrutim duhet të jetë gjatë gjithë vitit, përtej fushatave sensibilizuese dhe të përqendrohet në realizimin e planit në të gjitha seksionet përkatëse të qarqeve.

Në këtë ditë të rëndësishme, ju falënderoj për profesionalizmin dhe përkushtimin tuaj!

Shtabi i Përgjithshëm i FA-së do të vijojë t'ju mbështesë në çdo hap të rrugëtimit tuaj.

Ju inkurajoj të vazhdoni me përkushtim dhe ndjenjë përgjegjësie në realizimin e kërkesave të FA-së për kompletim me ushtarakë aktivë, rezervistë dhe personel civil.

Gëzuar 18-vjetorin!

Suksese në familjet tuaja dhe në kryerjen e detyrave të misionit!

Faleminderit për shërbimin tuaj!

Ministri i Mbrojtjes viziton Regjimentin e Këmbësorisë së Veriut në Vaun e Dejës: Investime dhe mundësi të reja për ushtarakët e rinj

Ministri i Mbrojtjes, Pirro Vengu, zhvilloi një vizitë zyrtare në Regjimentin e Këmbësorisë së Veriut, i shoqëruar nga shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, gjenerallejtënant Arben Kingji, dhe komandanti i Forcës Tokësore, gjeneralmajor Ilir Xhebexhia.

Gjatë takimit me rekrutët e rinj, ministri Vengu vuri theksin mbi përkushtimin e Ministrisë së Mbrojtjes për përmirësimin e kushteve të shërbimit dhe mbështetjen e të rinjve që zgjedhin rrugën e karrierës ushtarake.

“Shumë shpejt, ju do të keni në dispozicion veshje dhe pajisje të reja, ndërsa projektet për ndërtimin e godinave të akomodimit janë në zhvillim”, - u shpreh ministri Vengu. Ai shtoi gjithashtu se do të krijohen më shumë mundësi për trajnim dhe arsimim profesional për të gjithë ata që ndjekin karrierën ushtarake në Forcat e Armatosura.

Gjatë periudhës 2023–2025, në këtë regjiment janë realizuar mbi 126 milionë lekë investime, të cilat kanë përfshirë përmirësimin e infrastrukturës dhe kushteve të punës. Aktualisht është në proces ndërtimi një objekt i ri me vlerë rreth 157 milionë lekë, ndërsa totali i investimeve të parashikuara deri në vitin 2026 pritet të arrijë në mbi 284 milionë lekë.

Këto investime konsiderohen një hap konkret drejt modernizimit dhe forcimit të kapaciteteve të Regjimentit të Këmbësorisë së Veriut, në përputhje me objektivat strategjike të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë.

Ekipet EOD në Batalionin e Xhenios vlerësojnë municionet e gjetura në bashkinë Durrës dhe Klos

Efektivët e Kompanisë EOD në Batalionin e Xhenios përfunduan operacionet për kontrollin, vlerësimin, asgjësimin dhe largimin e municioneve të rrezikshme në bashkitë Durrës dhe Klos. Ekipi EOD u angazhua në operacion në mbështetje të autoriteteve civile në bashkinë Klos, duke bërë kontrollin dhe verifikimin e municionit tip granatë dore të cilën e vlerësuan të lëvizshme. Një tjetër operacion është realizuar nga specialistët EOD, të cilët me pajisje speciale, aparat metalkërkues në thellësi kanë bërë kontrollin e sipërfaqes detare pranë portit të Durrësit, ku kanë identifikuar municione luftarake, predha mortaje. Me profesionalizëm dhe duke zbatuar të gjitha rregullat e parashikuara në manualët përkatëse EOD, kryeoperatori konstatoi se municionet ishin të prekshme, duke bërë më pas transportimin e tyre në depot e Batalionit të Xhenios. Efektivët e Kompanisë EOD dëshmojnë profesionalizëm, kurajë dhe përgjegjësi për realizimin e detyrave të vështira, duke garantuar siguri për komunitetin.

Kryeministri Rama dhe ministri Vengu në qendër të strategjisë së re të NATO-s: Shqipëria afirmon leadershipin në sigurinë transatlantike, Tiranë - Samiti 2027

Në platformën strategjike të Samitit të NATO-s, të mbajtur më 24-25 qershor 2025 në Hagë, delegacioni i Shqipërisë, i udhëhequr nga kryeministri Edi Rama, ministri i Mbrojtjes Pirro Vengu, ministri për Evropën dhe Punët e Jashtme Igli Hasani, shefi i Shtabit të Përgjithshëm Arben Kingji dhe përfaqësues të inteligjencës, afirmoi një angazhim të qartë ndaj mbrojtjes kolektive dhe sigurisë transatlantike. Vendimet për investimin strategjik në Portin e Ri të Durrësit dhe organizimin e Samitit 2027 në Tiranë ishin ndër pikat më të spikatura të përfaqësimit shqiptar.

Takimi Rama-Rutte: Një aks i ri strategjik

Në një moment kulmor të Samitit, kryeministri Edi Rama zhvilloi një takim bilateral me Sekretarin e Përgjithshëm të NATO-s, Mark Rutte. Diskutimet u përqendruan në sigurinë në Ballkanin Perëndimor, si dhe projektin ambicioz për ndërtimin e një terminali ushtarak në Portin e Ri të Durrësit, ku NATO pritet të ketë rol praktik dhe operacional.

Roli i ministrit Pirro Vengu në forumet ushtarake të NATO-s

Ministri Vengu ishte pjesë aktive e sesioneve të Ministrave të Mbrojtjes, duke përforcuar angazhimin e Shqipërisë për rritjen e kapaciteteve të mbrojtjes dhe mbështetjen e industrisë ushtarake. Nga punimet në Bruksel deri te diskutimet strategjike në Hagë, ai konfirmoi qasjen proaktive të vendit në planifikimin e dekadës së ardhshme të Aleancës.

Deklaratat përfundimtare të samitit përfshinë: Dedikimin e 5% të GDP-së për mbrojtje deri në 2035; Mbështetje të fuqishme për Ukrainën; Garancinë e fortë të nenit 5 për mbrojtje kolektive; Konsolidimin e rrjeteve të infrastrukturës kritike dhe kapaciteteve inovative të mbrojtjes.

Shqipëria, 'nikoqire' e Samitit të NATO-s 2027

Një moment historik u shënua me vendimin unanim të Aleatëve për të zhvilluar Samitin e NATO-s të vitit 2027 në Tiranë. Kjo përbën një vlerësim për tranzicionin euro-atlantik të Shqipërisë dhe aftësinë e saj

organizative, duke vendosur vendin në epiqendër të vëmendjes ndërkombëtare. Samiti i Hagës shërbeu si një pikë kthese për rolin e Shqipërisë në Aleancën Veri-Atlantike. Me dy figura

udhëheqëse, kryeministrin Rama dhe Ministrin Vengu, Shqipëria demonstroi vizion strategjik, përfshirje aktive dhe besueshmëri si një partner i sigurisë kolektive. Investimi në Porto Romano

dhe konfirmimi i Tiranës si qytet pritës për Samitin e ardhshëm janë dëshmi të këtij kapitulli të ri në politikën e jashtme dhe të mbrojtjes së vendit.

Gjenerallejtënant Arben Kingji priti në takim Drejtorin e Komponentit ajror të Gardave Kombëtare të SHBA-së, gjeneralmajor Duke Pirak

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH, gjenerallejtënant Arben Kingji priti Drejtorin në detyrë të Komponentit ajror të Gardave Kombëtare të SHBA-së, gjeneralmajor Duke Pirak.

Gjenerallejtënant Kingji, pasi i uroi mirëseardhjen, vlerësoi bashkëpunimin e deritanishëm me Gardën Kombëtare të Nju-Xhersit, duke nënvizuar se ky bashkëpunim ka shërbyer në modernizimin e Forcave të Armatosura shqiptare në rritjen e ndërveprueshmërisë dhe gatishmërisë.

Më tej gjatë takimit, gjenerallejtënant Kingji vlerësoi në mënyrë të veçantë kontributin dhe mbështetjen e SHBA-ve në fushën e mbrojtjes, duke veçuar atë me Gardën e Nju-Xhersit, për rritjen dhe konsolidimin e kapaciteteve të Forcës Ajrore për mirëmbajtjen e helikopterëve dhe trajnimin e personelit fluturues dhe mbështetës të fluturimit.

Të dy bashkëbiseduesit gjatë takimit

diskutuan gjithashtu edhe mbi mundësinë e stërvitjeve të përbashkëta me Forcën Ajrore, në funksion të testimit të kapaciteteve dhe

infrastrukturës ushtarake.

Në mbyllje të takimit shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjenerallejtënant

Arben Kingji vlerësoi rolin e rëndësishëm të Shteteve të Bashkuara të Amerikës në stabilitetin dhe sigurinë në rajon.

Gjeneral Brigade Ylli Pulaj priti në takim Atasheun Ushtarak të Turqisë

Komandanti i Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë (KMS), gjeneral brigade Ylli Pulaj, priti në një takim zyrtar Atasheun Ushtarak të Turqisë rezident në Tiranë, kolonel Tolga Kip.

Gjatë takimit, gjeneral Pulaj i uroi mirëseardhjen kolonelit Kip dhe e njohu atë me misionin, detyrat, strukturën organizative dhe programet akademike që zhvillohen në Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë përgjatë vitit. Biseda u fokusua në nxitjen e bashkëpunimit ndërinstitucional mes KMS-së dhe Universitetit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Turqisë, me theks të veçantë në zhvillimin e përbashkët të trajnimeve, seminareve dhe konferencave akademike,

si dhe në shkëmbimin e lektorëve dhe kursantëve.

Kolonel Kip, nga ana e tij, falënderoi gjeneralin Pulaj për mikpritjen dhe theksoi gatishmërinë e tij për të kontribuar në nismat e reja të bashkëpunimit ndërmjet dy institucioneve arsimore ushtarake. Ai shprehu interesin për thellimin e marrëdhënieve përmes vizitave njohëse dhe projekteve të përbashkëta, duke nënvizuar rëndësinë e ndërveprimit profesional dhe akademik në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë.

Ky takim shënon një hap të rëndësishëm drejt forcimit të lidhjeve arsimore ushtarake midis Shqipërisë dhe Turqisë.

Angazhimi i Forcës Ajrore në stërvitjet “Mburoja Ilire 50-25” e FT dhe “Durrësi SAREX 25” e FD

Forca Ajrore ka luajtur një rol thelbësor në dy stërvitjet e mëdha të FT dhe FD, përkatësisht “Mburoja Ilire 50-25” dhe “Durrësi SAREX 25”, të zhvilluar në rajonin e Pashalimanit dhe Durrësit. Forca Ajrore u angazhua me burime të specializuara dhe aftësi operacionale të avancuara, duke demonstruar profesionalizëm dhe gatishmëri të lartë në të dyja stërvitjet. Me përdorimin e helikopterit AS532 dhe ekuipazheve të trajnuara, Forca Ajrore realizoi: Mbështetje ajrore për operacionet e kërkim-shpëtimit dhe skenarët operativë, duke garantuar reagim të shpejtë dhe efektiv; Zbritje me litar (fast rope) dhe hedhjen e skuadrës palombare/zhytëse në det, duke treguar aftësi të larta të manovrimit dhe vendosjes së trupave në terrene specifike; Vëzhgim ajror dhe raportim të situatave emergjente, duke ndihmuar koordinimin e ekipeve midis strukturave dhe vendimmarrjen në kohë reale. Ky angazhim tregon edhe njëherë ndërveprueshmërinë dhe bashkëpunimin efektiv të Forcës Ajrore me forcat speciale të Forcës Tokësore, Forcën Detare dhe institucionet e tjera ndërinstitucionale. Realizimi i këtyre stërvitjeve synoi forcimin e bashkëpunimit dhe koordinimit ndërstrukturor të FA-së në operacione komplekse; rritjen e aftësive taktike dhe operacionalitetit për reagim ndaj emergjencave detare dhe mjedisore; zbatimin e Planit Kombëtar për Operacionet e Kërkim-Shpëtimit dhe Planin Kombëtar të Emergjencave për Reagimin ndaj Ndotjeve Detare. Angazhimi në “Mburoja Ilire 50-25” dhe “Durrësi SAREX 25” pasqyroi edhe njëherë rëndësinë e rolit mbështetës të Forcës Ajrore në operacione që kërkojnë koordinim të avancuar dhe aftësi specifike. Me ekspertizën dhe profesionalizmin e saj, Forca Ajrore kontribuon në mënyrë të pandërprerë në forcimin e ndërveprimit mes strukturave dhe në përmbushjen e misionëve në shërbim të qytetarëve dhe mbrojtjes së mjedisit detar.

Gjeneralmajor Duke Pirak, drejtor në Detyrë i Forcave Ajrore të Gardës Kombëtare të SHBA, vizitoi Bazën Ajrore të Kuçovës

Gjeneralmajor Duke Pirak, drejtor në detyrë i Forcave Ajrore të Gardës Kombëtare të SHBA-së, zhvilloi një vizitë njëditore në Bazën Ajrore Kuçovë.

Gjenerali amerikan u prit nga zëvendëskomandanti i Forcës Ajrore, kolonel Luan Sadiku, dhe komandanti i Bazës Ajrore të Kuçovës, kolonel Ardian Kuli. Gjatë vizitës ai dhe ekipi që kryesonte u shoqëruan nga zëvendëshefi i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura gjeneral brigade Altin Kurti.

Në fokus të diskutimeve ishin kapacitetet aktuale që ofron Baza Ajrore Kuçovë, projektet për modernizimin e bazës në sistemet e navigimit e të komunikimit ajror me qëllim krijimin e Kapaciteteve fillestare operacionale si një bazë taktike e NATO-s, në përputhje me standardet më të larta të aleancës.

Vizita konfirmoi rëndësinë e Kuçovës si një aset strategjik, jo vetëm për mbrojtjen kombëtare, por edhe për rolin e saj në rrjetin operativ të NATO-s. Ky bashkëpunim dëshmon përkushtimin e palëve për avancimin e kapaciteteve dhe garantimin e një mjedisi më të sigurt në rajon.

Medalje Ari për Shqipërinë në Kampionatin Botëror Ushtarak të Arteve Marciale, Gjermani 2025

Kolonel Chermen Valiev bën histori për FA dhe Shqipërinë

Në një arritje të jashtëzakonshme për sportin shqiptar dhe Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë, kolonel Chermen Valiev ka fituar medaljen e artë në kategorinë olimpikë 74 kg në Kampionatin Botëror Ushtarak të Arteve Marciale – CISM World Military Martial Arts Championship 2025, që po zhvillohet në Warendorf, Gjermani, nga data 22 deri më 29 qershor. Kjo është medalja e parë e artë në historinë 113-vjeçare të Forcave të Armatosura, një sukses i paimagjinueshëm që ngre lart emrin e Shqipërisë në arenën ushtarake dhe sportive ndërkombëtare.

Ekipi Kombëtar i Mundjes i Forcave të Armatosura, i drejtuar nga nënkolonel Zylfi Shehu dhe i shoqëruar nga shefi i Delegacionit, nënkolonel Gernat Qirici, po përfaqëson denjësisht Shqipërinë në këtë aktivitet prestigjioz botëror. Në garat e tjera pritjet të ngjiten në tapet nënkolonel Bajram Sina, medalist evropian, si dhe studenti Adolf Dema. Në përbërje të ekipit është edhe kolonel Islam Dudaev, medalist olimpiq dhe një nga figurat më të spikatura të sportit të mundjes.

Për të motivuar dhe mbështetur ekipin shqiptar, në këtë ngjarje madhore ka marrë pjesë edhe Atasheu Ushtarak i Shqipërisë në Gjermani, kolonel Arben Zani, i cili shprehu vlerësimin dhe konsideratën e lartë për përfaqësimin e shkëlqyer dhe profesionalizmin e sportistëve tanë.

Ky sukses është fryt i përkushtimit, përgatitjes intensive dhe mbështetjes së pakursyer institucionale, falë vizionit të shefit të Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjenerallejtënant Arben Kingji, mbështetjes së Ministrit të Mbrojtjes z. Pirro Vengu, si dhe kontributit të vyer të Federatës Shqiptare të Mundjes.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Njerëzit ikin, ikin...!

Ikja është instinkt. Ikim nga përgjegjësitë, nga dhimbja, nga kujtimet. Ikim nga ajo që nuk duam të përballemi. Por a mund të ikim vërtet nga vetja? Kjo është pyetja që më ndjek si hija ime në çdo hap që bëj, në çdo vend ku shkoj.

Si shumica prej nesh, kam kaluar jetën duke ndërtuar një version të vetes që të tjerët do ta pranonin. Kam qenë bija e prindërve të përkushtuar, nxënësja e përkushtuar, mikja besnike, nëna me kohë të plotë. Por, në të gjithë këtë rrugëtim të mbyllur me etiketa, kisha harruar një pjesë thelbësore: kush isha në të vërtetë.

Në moshën tridhjetë vjeçare, më zuri një boshllëk i thellë. I kisha arritur disa prej qëllimeve që mendoja se do të më sillnin lumturi. Kisha punën, shtëpinë, madje edhe admirimin e të tjerëve. Por çdo mëngjes zgjohesha me ndjenjën se diçka mungonte. Dhe ajo që mungonte nuk ishte diçka jashtë meje. Ishte diçka brenda.

Identiteti dhe Pranimi

Njeriu në thelb është një qenie që kërkon të ikë, nga dhimbja, nga kujtimet, nga e kaluara, nga përgjegjësitë. Por ajo që njeriu nuk arrin dot ta shmangë është vetja e tij. Vetja është gjithnjë aty, në mendime, në ndjenja, në kujtime, në ndërdije.

Është ajo “pasqyrë e brendshme” që nuk thyhet as kur largohemi fizikisht apo emocionalisht.

Ikja si mekanizëm mbrojtës

Ikja, si një akt i zakonshëm njerëzor, një mënyrë për të shmangur vuajtjen ose përballjen me të vërteta të pakëndshme. Kjo mund të ndodhë përmes mohimit, vetë-mashtimit, apo ndërtimit të një imazhi fals për veten.

Vetja si destinacion, jo si arratisje

Vetja nuk është një armik për t’u shmangur, por një realitet për t’u pranuar. Njeriu është shpesh në konflikt me veten, sepse nuk përputhet me idealet që i ka imponuar shoqëria, familja, apo ai vetë. Kjo krijon një ndarje të brendshme që sjell vuajtje.

Çelësi i lumturisë: pranimi dhe kuptimi

Lumturia nuk gjendet jashtë vetes, në pasuri, sukses apo status, por në pranimin e vetes. Kjo do të thotë të pranosh të mirat dhe të këqijat, dritën dhe hijet që na përbëjnë. Nuk është e lehtë, por është thelbësore për qetësinë shpirtërore.

Në botën moderne, shumë njerëz janë në ndjekje të një imazhi ideal për veten, duke mos u ndalur asnjëherë të pyesin nëse ai imazh është i vërteti.

Kush jemi ne pa rolet tona? Pa maskat sociale?

Dhe a kemi guximin ta përqafojmë atë që gjejmë?

Ikja është një nga mënyrat më të zakonshme të reagimit njerëzor përballë dhimbjes apo ndjenjës së zbrazëtisë.

Njerëzit shpesh ikin nga e kaluara, nga dështimet, madje edhe nga suksemi kur ai nuk lidhet me vlerat e tyre të vërteta. Por, ikja nuk është zgjidhje, pasi vetja nuk është një realitet i jashtëm që mund të shmanget, është qenia jonë e brendshme, prezente në çdo mendim, ndjesi apo vendim që marrim.

Të kuptosh dhe pranosh veten nuk do të thotë të jesh pasiv përballë dobësive apo gabimeve, por të zhvillosh një marrëdhënie të ndershme dhe të dashur me atë që je, me dritën dhe hijen që

Udhëtimi drejt vetvetes – Analizë mbi çelësin e lumturisë përmes pranimit personal

bashkëjetojnë brenda secilit prej nesh.

E vërteta e thjeshtë por shpesh e harruar është se, njeriu nuk mund të gjejë qetësi pa ndërtuar më parë paqe me vetveten. Në kohën kur ritmi i jetës na shtyn të fokusohemi tek e jashtmjja, sipërfaqësorja, është thelbësore të ndalemi dhe të kthehemi brenda vetes, jo për të gjetur përsosmërinë, por për të përqaftuar të vërtetën tonë njerëzore.

Të pranosh vetveten: luks, luks i rrallë në kohë krizash të brendshme

Në një botë që mat vlerën e individit me pasqyrime të përzgjedhura në Instagram, me arritje të matshme dhe miratime të jashtme, të pranosh vetveten është bërë një luks. Madje, një luks që pak kanë mundësinë, apo guximin ta përjetojnë. Në thelb, vetëpranimi është një akt rebelimi, kundër pritshmërive të të tjerëve, kundër tryknisë së normave, madje edhe kundër vetë iluzioneve tona.

Është e lehtë të shkruash fjalë si “dua je veten” apo “pranoje kush je”. Por çfarë ndodh kur ajo që je nuk përputhet me atë që të është thënë se duhet të jesh? Çfarë ndodh kur realiteti yt është i mbushur me gabime, me pengje, me mosrealizime?

Pikërisht këtu fillon ajo që pak njerëz e quajnë art, por që është një nga format më të vërteta të tij: të pranosh vetveten përballë realitetit pa filtra, pa justifikime. Arti i vetëpranimit nuk ka të bëjë me vetëkënaqësinë. Nuk ka të bëjë me dorëheqjen nga përmirësimi. Përkundrazi, është fillimi i çdo ndryshimi të qëndrueshëm. Askush nuk mund të ndryshojë vërtet, pa e njohur dhe pranuar më parë atë që është. Sepse nëse i shmangemi të vërtetës së brendshme, çdo përpjekje për përmirësim do të jetë thjesht kamuflim.

Është forcë të thuash: “Po, unë kam dështuar. Po, unë kam dobësitë e mia. Por unë nuk jam më pak njeri për shkak të tyre”. Dhe ky

qëndrim nuk i bën njerëzit të pamotivuar, përkundrazi, i çliron. Shoqëria shqiptare, me gjithë ndryshimet që ka përjetuar, ende vuan nga sindroma e “si dukem në sytë e të tjerëve”. Kjo shpesh shndërrohet në shtypje të individit, në vetëmohim dhe, në raste të rënda, në vetë-urrejtje. Është koha të ndryshojmë narrativën. Është koha të kuptojmë se vetëpranimi nuk është dobësi, por themeli i mirëqenies së brendshme dhe shëndetit mendor.

Të pranosh vetveten në një realitet të ngarkuar me presion dhe paragjykim është një akt emancipues. Është një vendim që i jep njeriut fuqinë për të jetuar me autenticitet. Dhe në kohë si këto, autenticiteti është më i rrallë se kurrë – por edhe më i nevojshëm se kurrë.

Të pranosh vetveten: një e vërtetë që ndihmon për të qëndruar në llogore me sinqeritet

Në një shoqëri ku shpesh na mësojnë të qëndrojmë në “rresht”, të sillemi si pjesë e grupit, të shohim me kujdes perceptimin e të tjerëve, të pranosh vetveten del të jetë një mision më strategjik se sa duket në fillim.

Në përvoja ushtarake, shpesh mësohet se kur ke besim tek vetja edhe me energji të mjegullt dhe forcë të kufizuar merr vendime që ndryshojnë fatin. Ndaj dhe në përditshmëri, kur je në paqe me brendësinë tënde dhe nuk fsheh plagët, ke një armë të vërtetë: autenticitetin.

Ai të sjell paqen, të lidh me komunitetin në mënyrë të sinqertë dhe ajo është baza që mbledh forcën për betejat e mëdha të jetës.

Të kuptosh dhe të pranosh se kush është jo vetëm një akt guximi, por edhe themeli mbi të cilin ndërtohet një jetë e lumtur dhe e plotë.

Ndaj mos harro: Ti nuk je as suksemi yt, as dështimet e tua. Ti je më shumë se çdo emër apo rol. Je njeri, dhe kjo mjafton që të jesh i denjë për dashuri, për falje, për paqe. Mos ik më nga vetja. Kthehu në shtëpi, në veten tënde”.

Tanket, Forca Kryesore Goditëse e Ushtrisë Shqiptare në fund të viteve '80

Në fund të viteve '80, ushtria shqiptare dispononte rreth 1,292 tanke dhe mjete të tjera të blinduara, duke e bërë Shqipërinë një ndër vendet më të fuqishme për nga kapacitetet e blinduara në rajon, raportuar me sipërfaqen e territorit.

Tanket përfaqësonin fuqinë kryesore goditëse tokësore, krahas këmbësorisë, dhe ishin një komponent kyç në doktrinën ushtarake shqiptare të asaj kohe. Ato ishin përqendruar në zonat e ndjeshme për desantim ajror – një formë e re kërcënimi strategjik si në Tiranë, Durrës, Fier, Lushnjë, Korçë, Shkodër dhe Gjirokastrë. Objektivi kryesor ishte bllokimi i menjëhershëm i çdo desanti ajror dhe zbatimi i kundërgoditjeve në rast agresioni nga toka, ajri ose deti.

Njësi Elitare dhe Gatishmëri e Lartë

Njësitë tankiste konsideroheshin njësi elitare të ushtrisë. Gatishmëria dhe organizimi i tyre luftarak ishin në nivel shumë të lartë. Përgatitja e efektivit, mirëmbajtja e teknikës, njohja e terrenit dhe ndërtimi i pozicioneve luftarakë ishin pjesë e një strategjie të gjithanshme.

Kontrollet vjetore nga Drejtoria e Tankeve, Komanda e Brigadave dhe Ministria e Mbrojtjes siguronin standarde të larta. Rreth 30% e tankeve konsideroheshin në gjendje të shkëlqyer teknike e luftarake. Tankeve sovjetike apo kineze u kryheshin shërbimet e plota teknike sipas katalogëve përkatës në Oficinat e Brigadave dhe Uzina e Riparimit të Tankeve në Tiranë, e cila dispononte teknologji për riparime kapitale deri në ndërrimin e motorëve apo armëve.

Stërvitje të Nivelit të Lartë dhe Demonstrime Force

Ushtria zhvilloi një sërë stërvitjesh të rëndësishme me pjesëmarrjen e tankeve. Një nga më të spikaturat ishte stërvitja në Kashar, 1974, ku për herë të parë u eksperimentua përdorimi i tankeve në skenar luftarak. Po ashtu, stërvitja në Sherbenik u zhvillua në kushte të vështira malore, duke testuar aftësinë e manovrimit dhe ndërhyrjes në terrene të vështira.

Një tjetër moment historik ishte kriza e Kosovës, ku njësitë tankiste shqiptare u vendosën në grykën e Morinës, si një sinjal i qartë për Serbinë se ushtria shqiptare ishte e përgatitur dhe e vendosur. Në këtë stërvitje morën pjesë rreth 20 tanke, në një nga demonstrimet më të mëdha të forcës deri atëherë.

Përgatitja e Kuadrove në Armatën e Tankeve

Në funksion të modernizimit dhe profesionalizimit, u ngrit Shkolla e Bashkuar, e cila përgatiste kuadro për të gjitha armët, ndërsa më pas u krijua edhe shkolla e veçantë e tankeve, që formonte komandantë, artiljerë, drejtues tankesh dhe ekuipazhe të specializuara. Brigadat përgatisnin ushtarët, ndërsa shkolla oficerët – një sistem i integruar i përgatitjes ushtarake, i bazuar krejtësisht në kapacitetet vendase.

Trashëgimia e Armatës së Blinduar

Në retrospektivë, forca e blinduar shqiptare në fund të viteve '80 përfaqëson një epokë të lavdishme të organizimit ushtarak shqiptar, ku tanket jo vetëm që simbolizonin fuqinë goditëse, por ishin një instrument real i parandalimit dhe reagimit të menjëhershëm ndaj çdo forme agresioni. Për një vend të vogël si Shqipëria, të arrish një nivel të tillë organizimi, përgatitjeje dhe kapacitetesh teknike në një nga armët më të avancuara të kohës, përbën një arritje madhore me vlera të pakontestueshme historike dhe ushtarake.

Nderimi i Dëshmorëve në Identitetin Kombëtar

Prof. Asoc. Dr. Zaho GOLEMI

Dëshmori është një figurë unike e kombeve, që nderohet, vlerësohet dhe respektohet nga të gjithë shtetasit e kombeve të tyre. Dëshmori përfaqëson memorien dhe frymëzimin e kombeve, pasi ata kanë rënë në emër të një ideali kombëtar për çështjen e lirisë, pavarësisë, identitetit, interesit kombëtar dhe prosperitetit shoqëror. Çdo komb nderimet dhe vlerësimet e dëshmorëve i bën në përputhje me legjislacionin dhe ka format dhe metodat e veta të nderimit, natyrshëm edhe me veçoritë specifike të tyre.

Nderimi që i bën dëshmorëve kombi francez

Dëshmorët për francezët përfaqësojnë ndjenjën e sakrificës për kombin, mbrojtjen e vlerave republikane dhe ruajtjen e identitetit të lirë të shtetit dhe flamurit trengjyrësh francez. Kombi francez nuk i harron kurrë, por përkujtohen me solemnitet dhe mirënjohje. Vlerësimi i francezëve për dëshmorët e kombit të tyre është thellësisht i rrënjësor në kujtesën historike, identitetin kombëtar dhe kulturën historike dhe qytetare të Francës.

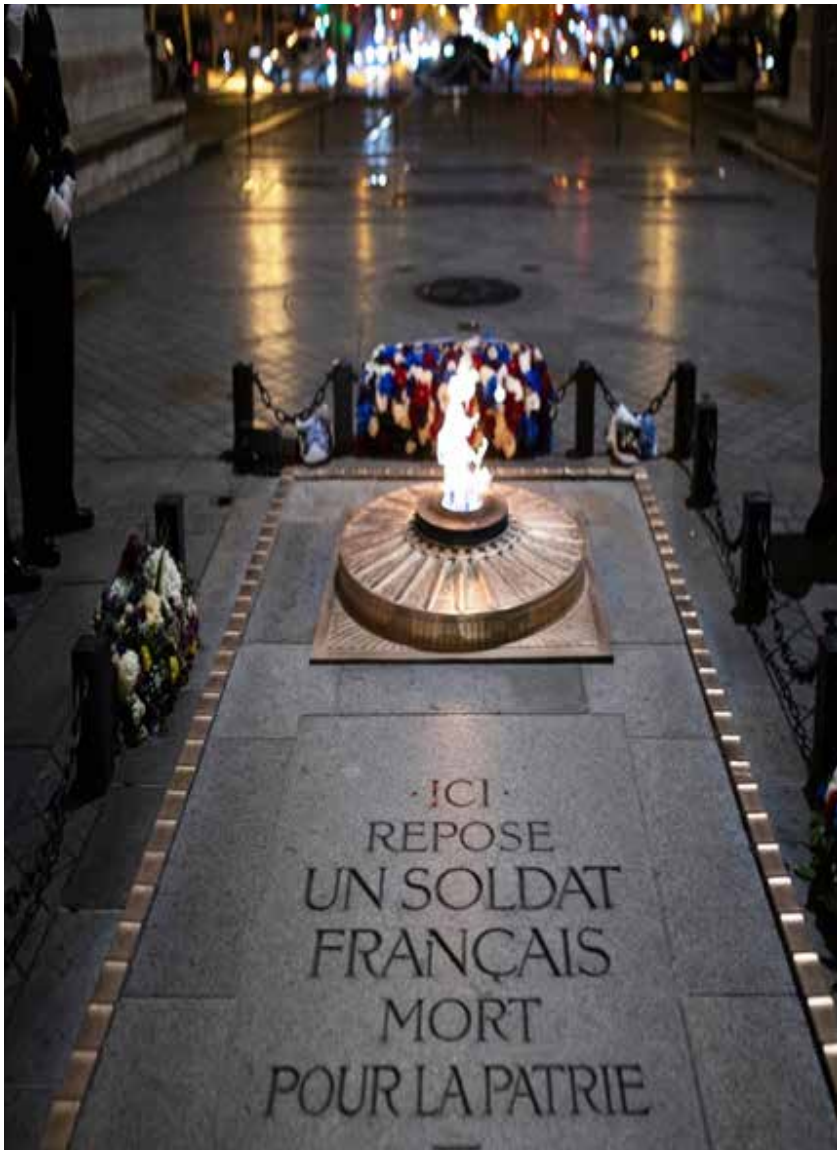
Dëshmorët e Francës në të gjitha epokat e zhvillimit historik janë figura që sakrifkuan jetën për liri, barazi, vëllazëri të kombeve dhe Atdhe. Homazhet zyrtare dhe kombëtare në Francë mbahen çdo datë 11 nëntor, në kujtim të përfundimit të Luftës së Parë Botërore, që në origjinal quhet, “La Journée nationale d’hommage aux morts pour la France” (Dita kombëtare e homazhit për të rënë për Francën). Fakt është se ceremonitë zhvillohen në monumente të dëshmorëve në gjithë Francën, veçanërisht te Harku i Triumfit në Paris, ku ndodhet Flaka e Ushtarit të Panjohur. Ceremonialin e nderon me pjesëmarrje personale edhe Presidenti i Republikës Franceze.

Dëshmorët në Francë janë pjesë e kulturës së memories historike, që nderohen në edukimin shkollor, në muzeumet kombëtare si Muzeu i Luftës së Madhe apo Muzeu i Rezistencës Franceze. Fakt është se Francezët e trajtojnë kujtesën historike si pjesë të “detyrës për të mos harruar” (le devoir de mémoire), ku një nga shprehjet më simbolike dhe më të njohura në rang kombëtar është: “Ils sont morts pour la France”/Ata vdiqën për Francën, që është edhe perifrazimi që përdoret zyrtarisht në përmendoret, bustet, memorialet, pllakatet, dokumentet arkivore shtetërore për të gjithë ata/ato që dhanë jetën për vendin.

Franca bën edhe nderimet individuale, sikurse është dëshmori i njohur Jean Moulin, figura kyçe e Rezistencës gjatë Luftës II Botërore, eshtrat e të cilit prehen në Pantheon në Paris, që është një vend simbolik ku prehen personalitetet më të mëdha të Francës, dhe është forma më e lartë e nderimit për një qytetar francez. Dëshmori francez është lartësuar me mirënjohjen më të madhe edhe në letërsi dhe art, ku figura e dëshmorit është e pranishme në poezitë atdhetare e patriotike, në piktura, në filma, romane, novela që nderojnë trimërinë, heroizmin dhe sakrificën për lirinë dhe vlerat republikane franceze.

Nderimi që i bëjnë amerikanët dëshmorëve të kombit

Amerikanët kanë një vlerësim të thellë dhe solemn për dëshmorët e kombit të tyre, bazuar në ndjenjat e forta patriotike, në krenarinë e kombit të madh dhe respektit të pasqyruar për ata që kanë dhënë jetën për lirinë, demokracinë dhe kombin, brenda apo jashtë vendit për interesat e kombit amerikan si fuqia më e madhe botërore. Nderimi i dëshmorëve bëhet përmes një dite të veçantë që quhet “Memorial Day” (Dita e Përkujtimit) si një festë zyrtare e kombit amerikan që zhvillohet nga viti 1971, çdo vit në fund të majit, për të nderuar ushtarët e rënë në të gjitha luftërat ku ka marrë pjesë SHBA-ja dhe që shoqërohet me ceremoni, parada, vendosje kurorash në varreza dhe heshtje që janë pjesë e nderimeve. Mijëra qytetarë vendosin flamuj amerikanë në varret e dëshmorëve, si në “Arlington National Cemetery”, ku prehen shumë nga heronjtë e kombit (në dy lufta botërore kanë luftuar edhe 8414 shqiptarë në përbërje të ushtrisë amerikane dhe që gjenden në arkivat amerikane. Dëshmorët në SHBA konsiderohen si mbrojtës të parë të kushtetutshmërisë dhe të lirive qytetare. Qeveria dhe ushtria amerikane mbajnë ceremoni të rregullta nderimi, për çdo ushtar që bie në krye të detyrës, flamuri kombëtar u dorëzohet familjarëve me solemnitet me këto fjalë: “On behalf of the President of the United States and a grateful nation...” (në emër të presidentit të SHBA-së dhe një kombi mirënjohës). Disa nga shprehjet amerikane frymëzuese dhe simbolike janë: “All gave some, some gave all.” (Të gjithë dhanë diçka, disa dhanë gjithçka); “Freedom is not free” (Liria nuk është falas); “They died so we could live free” (Ata vdiqën që ne të jetojmë të lirë), fjalë e shprehje frazeologjike që përdoren në ceremoniale përkujtimore, në fjalime presidenciale, në varreza ushtarake etj. Ata që bien në shërbim nderohen me medalje të larta si Medalja e Nderit (Medal of Honor), e cila jepet shpesh pas vdekjes. Amerikanët kanë programe të posaçme për familjet e të rënëve, të quajtura “Gold Star Families”, që janë në vëmendjen e shtetit dhe të shoqërisë përveç nderimeve me medalje të posaçme. Dëshmorët në Amerikë trajtohen denjësisht dhe krenarisht edhe në filma, libra dhe dokumentarë amerikanë, si në: Saving Private Ryan,

Band of Brothers, American Sniper, etj., një kulturë memoristike që ruan gjallë kujtimin dhe sakrificën për brezat e rinj. Është e njohur në SHBA se në ceremonitë perkujtimore ushtarake luhet himni solemn “Taps”, një melodi e heshtur dhe prekëse që simbolizon përshëndetjen e fundit për dëshmorët e rënë në beteja. Dëshmorët në SHBA nderohen e vlerësohen si shtyllat e lirisë kombëtare, me respekt të jashtëzakonshëm nga çdo brez, çdo komunitet dhe çdo institucion amerikan. Ata nuk konsiderohen thjesht të rënë, por heronj të përjetshëm të një kombi që nuk harron asnjëherë.

Nderimi që i bën kombi anglez dëshmorëve

Britanikët, si shumë kombe të tjera me një histori të gjatë të përfshirjes në luftëra, kanë një ndjenjë të thellë respekti dhe nderimi për dëshmorët e tyre dhe ky është një nderim e vlerësim që shfaqet në disa mënyra të veçanta dhe tradicionale: “Remembrance Day” (Dita e Kujtimit). Kështu, më datën 11 nëntor, të çdo viti (në përvjetorin e përfundimit dhe të armëpushimit të Luftës së Parë Botërore), britanikët në të gjithë vendin, ndalojnë për një heshtje në orën 11:00 për të nderuar të rënë në luftëra. Kryeministri dhe familja Mbretërore vendosin kurora me lulëkuqe “poppy” në memorialin e të rënëve në Whitehall, Londër, pranë Cenotaph-it (Memoriali i Dëshmorëve). Simboli i lulëkuqes (poppy) është simbol i sakrificës dhe kujtimit të ushtarëve të vrarë në luftë dhe që përdoret masivisht nga qytetarët, ushtarakët, politikanët, mediat në javët para 11 nëntorit, brenda dhe jashtë vendit, kudo ku shërbejnë bijtë e kombit britanik. Tradita vjen nga poezia “In Flanders Fields” përhapur nga Royal British Legion. Në çdo qytet dhe fshat në Mbretërinë e Bashkuar ndodhen memorialë për të rënë, shpesh me emrat e banorëve që humbën jetën në LIB dhe në LIIB. Këto memoriale nderohen çdo vit, veçanërisht nga brezat e rinj që marrin pjesë në ceremoni të organizuara kryesisht nga brezat e rinj të shkollave britanike. Ushtarakët britanikë të rënë nderohen me funerale shtetërore ose ushtarake, varrosen në varreza të veçanta si ato të “Commonweath War Graves” (varrezat e luftës të Komonuellthit). Kultura angleze ka bërë mjaft libra dhe filma britanikë për sakrificat dhe heroizmin, duke e pasur të shenjtë mirënjohjen kombëtare të brezave. Familjarët e dëshmorëve gëzojnë respekt të veçantë dhe trajtim dinjitoz nga shteti. Edhe britanikët kanë disa shprehje etalon të nderimit si: “Lest we forget” (Që të mos harrojmë kurrë); “They shall grow not old, as we that are left grow old” (ata nuk do të plaken, siç plakemi ne...), nga poezia “For the Fallen” nga Laurence Binyon. Britanikët kanë dëshmorin si figurë të sakrificës sublime, garant i lirisë dhe vlerave kombëtare, vlerësim i rrënjosur thellë në kulturën, arsimin dhe simbolikën publike të vendit.

Italianët nderojnë dëshmorët si unitet vlerash dhe bashkimi kombëtar

Italianët i vlerësojnë dëshmorët me nderim të thellë historik dhe simbolik, duke i konsideruar si simbol i sakrificës, lirisë,

unitetin kombëtar dhe demokracisë, vlerësim që i përket veçanërisht dëshmorëve të Luftës së Dytë Botërore, të Lëvizjes së Rezistencës antifashiste, dhe për ata që dhanë jetën në procesin e bashkimit kombëtar. Italia ka 25 prillin si ditë të Dëshmorëve, ose si festën e lirisë (Festa della Liberazione), si një ditë zyrtare kombëtare të nderimit dhe respektimit të dëshmorëve të rezistencës antifashiste, që sollën çlirimin e Italisë nga nazifashizmi më 1945. Kombi italian kujton luftëtarët partizanë dhe qytetarët që luftuan për lirinë dhe demokracinë, ndërkohë që në çdo qytet zhvillohen ceremoni me përfshirje deri të Presidentit të Republikës dhe nivelin më të lartë të Forcave të Armatosura italiane. Altare della Patria (Altari i Atdheut) në Piazza Venezia është monumenti më i rëndësishëm që simbolizon nderimin për të rënë, ku në qendër është varri i Ushtarit të Panjohur (Il Milite Ignoto) figurë që përfaqëson të gjithë dëshmorët e paidentifikuar. Që prej katër vitesh (prej vitit 1921), truproja e nderit qëndrojnë në vijueshmëri aty dhe çdo vit bëhen zyrtarisht homazhe. Në çdo qytet italian ndodhen pllakate perkujtimore me emra dëshmorësh, në rrugë, shkolla, ndërtesa publike.

Organizata më e madhe që ruan kujtesën e dëshmorëve të rezistencës quhet: ANPI (Associazione Nazionale Partigiani d’Italia). Familjarët e dëshmorëve nderohen si pjesë e historisë kombëtare dhe shpesh përmenden në tekstet shkollore dhe filmat dokumentarë. Simbolika dhe ndjenjat publike për dëshmorët shihen dhe vlerësohen si mbrojtës të vlerave themelore: liri, demokraci dhe barazi. Dëshmorët italianë nderohen edhe me kushtetutën antifashiste italiane, e cila buron nga sakrificat e tyre. Dëshmorët perkujtohen për luftën, për kurajën civile, përfshirë këtu edhe prokurorë, gjyqtarë, gazetarë, oficerë, policë të vrarë nga mafia ose terrorizmi. Ndër thëniet proverbiale popullore italiane më të përdorshme janë: “La libertà è un dovere, prima che un diritto”, sikurse thotë Norberto Bobbio (Liria është një detyrë, përpara se të jetë një e drejtë); “Per non dimenticare” (Që të mos harrojmë).

Në Itali, dëshmorët janë simbol i identitetit kombëtar dhe moral, kontribuues në themelimin e shtetit modern dhe mbrojtjen e idealeve demokratike. Kujtesa e popullit italian është e institucionalizuar, e respektuar dhe pjesë e edukimit të gjerë qytetar. Edhe ne shqiptarët kemi 114 dëshmorë shtetas italianë gjatë luftës antifashiste, por edhe Gjeneral Enrico Tellini është dëshmor i Lidhjes së Kombeve që ra për mbrojtjen e kufijve shqiptarë dhe që është shpallur me titullin e lartë “Dëshmor”, që ra për Shqipërinë.

Nderimi që i bën kombi turk dëshmorëve “Şehit”-ëve

Vlerësimi që Turqia dhe populli turk i bëjnë dëshmorëve të kombit të tyre është jashtëzakonisht i lartë, emocional, i rrënjosur thellë në identitetin kombëtar, historik e fetar të vendit. Kështu në shoqërinë turke, “şehit” (dëshmor) ka një status të shenjtë, të respektuar si hero kombëtar dhe besimtar i rënë për Atdheun dhe Zotin. “Şehit” (dëshmor) vjen nga arabishtja/persishtja dhe do të thotë “dëshmitar” (i besimit), dhe ka kuptim të dyfishtë: kombëtar dhe fetar. Dëshmori është njeri i shenjtë që sakrifikon jetën për vendin, flamurin dhe besimin fetar. Fjala “Şehitler ölmez, vatan bölünmez”/(Dëshmorët nuk vdesin, Atdheu nuk ndahet), ndërsa 18 marsi është dita e Dëshmorëve për nder të fitores së betejës së famshme të Çanalkalesë, “Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Günü”, që perkujton betejën e famshme të Çanakalasë, më 1915 gjatë Luftës së Parë Botërore. Në këtë ditë nuk rreshtin ceremonitë shtetërore e ushtarake në të gjithë vendin, me pjesëmarrjen e Presidentit, Forcave të Armatosura

dhe qytetarëve. Nderimi dhe respekti për dëshmorët është masiv në shkolla, ku nxënësit recitojnë poezi për dëshmorët, vizitojnë varrezat ushtarake dhe mësojnë për sakrificën e tyre. Ndërsa 30 gushti është dita e “Zafer Günü”/dita e fitores që perkujtohet me madhësi. Në Turqi ndodhen me dhjetëra varreza dëshmorësh (şehitlik), ku prehen ushtarë dhe qytetarë të vrarë në luftëra apo sulme terroriste. Vetëm në kryeqytetin Ankara ka dy varreza të dëshmorëve të kombit turk, por monumenti i dëshmorëve të Çanakalasë në Gallipoli është një nga vendet më të vizituara në botë, një simbol i krenarisë kombëtare dhe i fitores së madhe të vitit 1915 ndaj disa ushtrive njëherazi. Në Gallipoli janë varrezat e shtatë ushtrive si dhe qindra shehitë të kombit shqiptar të rënë në luftë për mbrojtjen e Çanakalasë me rreth 26 mijë të rënë. Në qytete si Ankaraja e Stambolli si dhe qytete të tjera të Turqisë ndodhen monumente madhështore, ku zhvillohen homazhe. Në Izmir është një monument që quhet “İlk Kurşun”/plumbi i parë, që i kushtohet luftës së madhe patriotike që e pritën grekun me pushkë dhe triumfuan mbi të. Respekti për familjet e dëshmorëve në Turqi është i jashtëzakonshëm, pasi u jepen familjeve të tyre nga shteti përfitime ekonomike, banesa, punësime publike dhe kujdes i veçantë shëndetësor e social. Gjatë fjalimeve politike e ushtarake, përmendja e nënave të dëshmorëve (şehit anneleri) përcillet me emocione të mëdha dhe duartrokitje. Nënë dëshmori është një krenari kombëtare e jashtëzakonshme. Edhe në xhami luten shpesh për shpirtrat e dëshmorëve, duke i konsideruar si të pavdekshëm në sytë e Zotit. Sipas traditës islame, “një dëshmor hyn në xhenet pa gjykim”, gjë që e rrit ndjenjën e nderimit dhe krenarisë. Në media dhe arsimin publik, dëshmorët përshkruhen si modele të larta morali dhe sakrifice, shpesh me portrete dhe histori të tyre. Janë me dhjetëra thëniet për dëshmorët: “Vatan için canını veren her kişi şehittir” (kushdo që jep jetën për atdhe, është dëshmor); “Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır; Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır.” – Mithat Cemal Kuntay (Ajo që e bën flamurin flamur është gjaku që është derdhur mbi të; toka bëhet atdhe vetëm kur dikush ka vdekur për të). Turqia e konsideron dëshmorin si themel të lirisë, nderit dhe unitetit kombëtar, ku nderimi për dëshmorët është institucional, kulturor, fetar dhe emocional, si dhe përfaqëson një nga shtyllat më të forta të identitetit dhe moralit kombëtar turk.

Po vlerësimi për dëshmorët nga kombi shqiptar?

Kombi shqiptar i ndarë, copëtuar dhe sakatuar shekujve është një komb heroik, që i ka mbijetuar dallgëve të historisë dhe që vlerësohen në rreth 60 mijë të rënë në dy shekujt e fundit, edhe pse gjaku i dëshmorëve nuk mund të përllogaritet me numra. Nderimi i dëshmorëve ka spikatur në gjysmëshekullin e dytë të shekullit XX. Sot në Shqipëri ka 35 varreza dëshmorësh me eshtrat e dëshmorëve të LANÇ-it. Kultura shqiptare e kujtesës për dëshmorët e Shqipërisë përmblihet në disa qindra memorialë, lapidarë, buste, pllakata, filma, romane, gazeta, revista, shkrime në rrjetet sociale me mijëra, pa përmendur këtu luftën çlirimtare të Kosovës (UÇK). Shprehja “kush ka vdekur për Atdhenë nuk ka vdekur por ka lerë” është mjaft sinjifikative. Perkujtimi i dëshmorëve bëhet më datën 5 maj si dita e dëshmorëve por edhe më datën 29 nëntor që është dita e çlirimit të Shqipërisë. Në Shqipëri ka vetëm një libër zyrtar për dëshmorët “Dëshmorët e Atdheut”, të publikuar me rastin e 100 vjetorit të krijimit të shtetit shqiptar nga ana e Ministrisë së Mbrojtjes përgatitur në AQFA. Megjithatë sado të bëhet për dëshmorët gjithmonë është shumë pak se gjaku i derdhur për Atdheun nuk ka çmim, nuk ka asnjë parametër e mekanizëm që mund ta vlerësojë sa e si duhet. Përjetësia e dëshmorëve është kujtesë e përhershme për lirinë e kombit që shekujve e ka larë përmes gjakut rrugën e zhvillimit dhe të përparimit, rrugëtimin e mbijetesës përmes gjakut të derdhur në themelet e lirisë së kombit.

Përgatiti: SAKIP CAMI

- *Gazetari ushtarak që përcolli direkt kronikat e luftimeve në provokacionet e gushtit 1949.*
- *Gazetari që ia tha të vërtetat në sy Enver Hoxhës.*
- *Poeti që vuajti në burg së bashku me poetët: Jorgo Bllaci dhe Pano Taçi.*

Jetëshkrimi: Ushtarak, gazetar dhe shkrimtar, i dënuar me 24 vjet heqje lirie nga diktatura komuniste. 1945-1949 oficer në Korçë. Gazetar te gazeta “Luftëtari” 1949-1956. Sekretar Kolegjiumi te Revista “Në shërbim të Popullit” 1956.

Lindur më 29 janar 1929 në fshatin Laçej, Çidhën, Dibër. Ka mbaruar Internatin e Kastriotit të Dibrës me mësuesin e gjuhës dhe të letërsisë shqipe, shkrimtarin partizan Qamil Guranjaku. Ishte ai që zbuloi talentin letrar të Bajramit, ishte ai që e radhiti Bajramin në rreshtat partizane, që në moshën 15 vjeç.

Në Konferencën e Tiranës në vitin 1956, pas diskutimeve kur u erdhi radha pyetjeve, u ngrit ish-partizani, ushtaraku dhe gazetari Bajram Hyseni dhe i drejtoi dy pyetje Enver Hoxhës: “A është e drejtë që të akuzohet familja e Murat Kaloshit për vënie në shërbim të Ballit Kombëtar dhe që i paska sjellë dëme të mëdha luftës në Dibër? Si shpjegohet që të akuzohet për këtë gjë Murat Kaloshi, kur ai në atë kohë nuk ka qenë fare në Shqipëri pasi ka qenë larguar që në 1939-ën së bashku me Mbretin Zog, e nuk është kthyer më kurrë?”.

Duke qenë një nga familjet më të njohura të asaj zone, babanë e Bajramit, Hysen Kovaçin, për 14-vjet me radhë fshati e kishte zgjedhur si kryeplak.

Nga viti 1943 së bashku me Zenel Zhukën e Elmaz Përgjegjën, formuan organizatën e Rinisë Antifashiste të rrethit të Dibrës.

Më pas u inkuadrua në Batalionin partizan Dibër-Martanesh që komandohej nga Qemal Beluli, me të cilin mori pjesë në luftimet për çlirimin e Tiranës.

Më 2 shkurtin e vitit 1945, u pranua si anëtar i Partisë Komuniste dhe u caktua si oficer në repartin e Ndërlidhjes, ku kryente detyrën e Përgjegjësit të Rinisë.

Bajrami shërbeu si ushtarak dhe si korrespondent shtypi nga fronti i luftimeve gjatë Provokacioneve të Gushtit 1949.

Pasi punoi për disa kohë në repartin e ndërlidhjes, Bajram Hysenin e transferuan për në Divizionin e Korçës, duke e caktuar si radist personal të Beqir Ballukut, komandantit të atij divizioni.

Filloi të shkruante poezi, tregime e reportazhe, të cilat i dërgonte me postë dhe me korrier ushtarak nga Korça dhe i botonte në gazetën “Luftëtari”, ku kryeredaktor ishte ish-mësuesi i tij, Qamil Guranjaku.

Shkrimet e Bajramit u pritën mirë dhe që nga ajo kohë ai u bë korrespondent i rregullt i asaj gazete.

Aty nga vera e vitit 1949, kur filluan Provokacionet e Gushtit në kufirin me Greqinë, Bajrami u dërgua në frontin e luftës, ku përveç shërbimit që bënte si radist, mbante shënime në bllok për atë çfarë ndodhte aty.

Ato shënime me anë të korrierit i dërgonte në Tiranë dhe ato botoheshin jo vetëm nga gazeta “Luftëtari”, por edhe nga “Zëri i Popullit”, “Bashkimi” etj.

Kështu ai ishte gazetari i vetëm që përcolli në shtyp të gjitha ngjarjet e betejat që u zhvilluan ndërmjet forcave të ushtrisë sonë dhe atyre greke.

Në vitin 1952 transferohet në Tiranë dhe emërohet në redaksinë e gazetës “Luftëtari”, ku punoi deri në vitin 1956, kur ndodhën ngjarjet e Konferencës së Partisë së Tiranës, ku ai mori pjesë si gazetar. Në atë kohë Bajrami kishte botuar shumë libra, ndër ta edhe novelën e famshme “Sllavjanka”, e cila u botua në 14 gjuhë të botës. Kjo novelë u quajt nga specialistët e partisë në letërsi dhe në ushtri si nostalgji për vajzat ruse dhe për Rusinë, me të cilën Partia e Punës së Shqipërisë dhe Enver Hoxha tashmë ishin ndarë përfundimisht.

Në një mbledhje sqaruese për Konferencën e Tiranës, në Shkollën e Lartë të Partisë në Tiranë, ku morrte pjesë edhe Enver Hoxha me Rita Markon, kur u erdhi radha e pyetjeve, u ngrit dhe i tha Enver Hoxhës:

- A është e drejtë që të akuzohet familja e Murat Kaloshit, për vënie në shërbim të Ballit Kombëtar dhe që i paska sjellë dëme të mëdha luftës në Dibër?

- Si është e mundur që akuzohet për këtë gjë Murat Kaloshi, kur ai në atë kohë nuk ka qenë fare në Shqipëri, pasi ka qenë larguar që në 1939-ën së bashku me Zogun e nuk është kthyer më kurrë?

- Si shpjegohet që për shkak të luftës me forcat e Halil Alisë u dogjën katërqind shtëpi në Çidhën dhe u pushkatuan me gjyq e pa gjyq rreth 100 persona dhe familjet e tyre edhe sot konsiderohen si armiq?

BAJRAM HYSENI, GAZETARI USHTARAK QË U BURGOS PËR FJALËN E LIRË

Gjeneral Rahman Parllaku me Bajram Hysenin

Pas pyetjeve të tij, Enver Hoxha u përgjigj:

- Për Kaloshët m'i kanë dhënë faktet gabim, prandaj të korrigojohet. Për sa i përket shtëpive të djegurat e të vrarëve në Çidhën do të pyes Haxhi Lleshin se sa është shifra e vërtetë, por sido që të jetë kemi urdhëruar që fshatarëve të mos u regjistrohet armiqësi në biografinë e tyre”.

Servilët e Enver Hoxhës dhe sigurimsat e regjistruan Bajram Hysenin si armik të pushtetit popullor, për këto pyetje që bëri.

Pasi punoi disa kohë në Gjirokastrë, Bajramin e transferuan përsëri për në Tiranë dhe i dhanë një apartament ngjitur me bllokun e udhëheqjes. Në atë kohë ai filloi të botonte shumë artikuj, tregime dhe poezi në të gjithë organet e shtypit, duke u bërë një emër mjaft i njohur. Krahës punës Bajrami mbaroi edhe fakultetin Histori-Filologji dhe botoi edhe dy libra artistikë.

Por ajo karrierë e shkëlqyer që kishte nisur, nuk ishte thënë të vazhdonte gjatë, sepse në vitin 1962, kur ai nuk ishte më shumë se 33-vjeç, u nxor në lirim.

Mbas dy vjetësh, kur punoja si Sekretar Kolegjiumi në revistën “Në shërbim të popullit”, natën e vitit të ri 1963, shefi i kuadrit të Ministrisë e njoftoi Bajramin se kishte dalë në lirim, pa i thënë asnjë lloj motivacioni.

Pas kësaj Bajramin e çuan si përgjegjës tek konviktet e Institutit të Arteve, ku nuk punoi më shumë se gjashtë muaj.

Më 22 gusht të vitit 1964, ndërsa ishte duke kaluar afër Korpusit Qendror të Universitetit, arrestohet. Pas 11 muaj hetuesie, ku e akuzonin se kishte shkruar poezi kundër realizmit socialist e dënuan me 5-vjet burg së bashku me dy poetët Jorgo Bllaci dhe Pano Taçi.

Pasi u lirua nga burgu, më 17 nëntor të vitit 1968, Bajram Hysenin e sistemuan në punë si përgjegjës të punëtorëve të Parkut Kombëtar të Tiranës.

Ndërsa nuk kishin kaluar më shumë se tre vjet nga dita e lirimit, më 10 qershor 1971, Bajrami u arrestua përsëri.

Një ditë më parë, sapo kishte mbaruar së shkruari romanin “Notarët e lumenjve të nëndheshëm” dhe arrestimi dukej se ishte i planifikuar që të bëhej sa të mbaronte atë libër.

Pak kohë më parë kishin arrestuar dhe vëllanë e tij, Isufin, që kishte qenë kapiten i parë i aviacionit. Po kështu ishin dënuar edhe xhaxhai Osman Kovaçi dhe djali i xhaxhait tjetër Mahmut Staf Kovaçi, që vuajtën të dy 20 vjet burg politik.

Pas arrestimit sigurimsat i bastisën shtëpinë, duke i sekuestruar të gjithë bibliotekën, shumë të pasur, që kishte. Ndërkaq gruan me tre fëmijët, ia internuan në fshatin Vrap të Malësisë së Tiranës.

Gjatë hetuesisë i kërkonin të pranonte se nëpërmjet një nëndetëseje që kishte ardhur në Vaun e Dejës, ai kishte marrë

udhëzime sekrete nga agjenturat e huaja, për t'ia dhënë gjeneral Dali Ndreut. Bajrami i tha hetuesit se ajo akuzë ishte krejt qesharake, pasi nëndetësja nuk futej dot nëpër Drin dhe se Dali Ndreu ishte pushkatuar që në vitin 1957. Hetuesi i tha se ajo gjë nuk ishte fort problem, se datat rregulloheshin, por kryesorja ishte që të pranonte akuzat që i bëheshin, për të ndihmuar partinë.

Ngaqë nuk i duroi torturat, më 10 korrik 1971, tentoi të bënte vetëvrasje duke i rënë një hekuri me kokë, por pa shkaktuar vdekjen.

Gjyqi u bë në qytetin e Peshkopisë dhe zgjati pesë ditë me radhë. Edhe pse nuk pranoi asnjë akuzë, u dënua me 25-vjet burg, ndërsa vëllai i tij, Isufi, u dënua me 18 vjet.

Ndërsa Bajrami me gjithë të vëllanë, Isufin, vuanin dënimin në burgjet e regjimit komunist, bashkëshortja e tij, Ifete Krasniqi, me tre fëmijët, Dashamirin, Arbenin e Teutën, punonin në punët më të rënda në kooperativën bujqësore të fshatit Vrap të Tiranës, nën survejimin e vazhdueshëm të Sigurimit.

Katër vjet pas dënimit të Bajramit, Sigurimi i shtetit, në vitin 1975, arrestoi edhe djalin e tij të madh, Dashamirin, i cili vazhdonte vitin e katërt të Liceut Artistik për pikturë. Gjatë hetuesisë atë e torturuan barbarisht dhe i kërkonin të pranonte se kishte dashur të hidhte në erë Komitetin Qendror, në shenjë hakmarrje për dënimin e babait. Gjykata i dha dënim 20 vjet burg.

Bajrami me vëllanë e tij Isufin dhe djalin Dashamirin, qëndruan në burgjet e Burrelit, Spaçit, Shën-Vasisë etj., deri në prillin e vitit 1991, kur u liruan me kontingjentin e fundit të të dënuarve politikë.

Pas vitit 1991, Bajrami militoi në OBVL (Organizatën e Bashkuar të Veteranëve të Luftës së Popullit Shqiptar) dhe bashkëpunoi me gazetën “Veterani”, “Ushtria dhe Koha”, “Liria” “Rilindja Demokratike”, “Kosova”, “Dibra” etj.

Krijimet e tij në poezi, prozë dhe publicistikë i përmbledhi në librin “Vepra letrare” (kolanë).

Botime të hershme të tij para vitit 1960 janë libri “Flaka” dhe novela “Kodra e Kuqe”. Nga botimet e pas vitit 1991 veçojmë: “Ky duhan i shkrëtë” botuar te Gazeta “Liria” kushtuar shokëve të burgut, Hodo Sokolit; Pjetër Arbnorit; Pal Mark Dedës; Uran Kalakullës; Kurt Kolës; Dom Nikoll Mazrekut; Luan Burimit, Irfan Vronit dhe të gjithë shokëve të tjerë.

“Mirdita, karrakoll i trimërisë”, “Nusja e Flamurit”, baladë kushtuar studentëve të Kosovës të vitit 1981, botuar te Gazeta “Kosova”, Gurra e Lotëve”, 12 nusët e Kosovës”, “Kanga e cucave”, “1000 duvakët e kuq”, “Ujëvara e mallit”, “Vrasja e Kosovës” etj. Shkolla 9 vjeçare e vendlindjes së tij, fshatit Laçe, mban emrin e tij dhe ka në bibliotekën e saj të gjithë krijimtarinë e Bajram Hysenit.

Të jesh grua: Mes detyrës, identitetit dhe sakrificës

Në mjedisin ushtarak, roli i gruas ka evoluar ndjeshëm vitet e fundit. Ajo ballafaqohet me pritshmëri të larta profesionale, ndërthurur me përgjegjësi shoqërore dhe familjare.

Profesionalizmi dhe aftësia operationale

Gratë ushtarake ndjekin programe intensive stërvitjeje, të barabarta me homologët meshkuj, nga disiplinimi personal deri te aftësitë taktike dhe komandimi në situata të vështira.

Ato kontribuojnë në sferën e komunikimit, inteligjencës, logjistikës, mjekësisë dhe inxhinierisë. Prezenca e tyre sjell perspektiva të reja dhe qasje inovative ndaj zgjidhjes së problemeve.

Sot, gratë marrin pjesë në njësi operationale frontale, në stacione komanduese dhe në misione ndërkombëtare – provë e aftësisë dhe besimit që ushtria ka te profesionaliteti i tyre.

Sfidat institucionale dhe stereotipat socialë

Përballja me stereotipa: Në një kulturë ku imazhi tradicional i luftëtarit është mashkull, gratë shpesh sfidohen për të dëshmuar forcën dhe kompetencën.

Megjithëse politika institucionale synon barazinë, në praktikë mund të ketë dallime në trajtim, nganjëherë të pavetëdijshme, si në vlerësim performancash, kryerjen e detyrave jashtë zyrës, apo në ndërveprim me kolegë meshkuj.

Shumë gra përballen me barrën e pritshmërive familjare, kujdesi për fëmijët, prindërimi, menaxhimi i shtëpisë, ndërsa përpiqen për t'u përfshirë në misione të largëta e të kërkuara. Kjo sfidë kërkon mbështetje institucionale (si lehtësira për kujdesin e fëmijëve, fleksibilitet në orare etj.), që tashmë po ndërtohet gradualisht.

Kontributi institucional dhe vlera e identitetit femëror

Liderizmi dhe empatia: Gratë shpesh sjellin një qasje të fortë bashkëpunuese, empati dhe menaxhim emocional, cilësi kyçe për mirëqenien e trupave dhe ngacmimin e stresit në një ambient të tensionuar ushtarak.

Modele për brezat e ardhshme: Rolet e tyre frymëzuese, zëra të guximshëm që sfidojnë status quonë dhe ngrihen në pozicione komanduese ndikojnë që gratë e reja (dhe jo vetëm) të ndjejnë se mund të arrijnë kudo brenda institucionit.

Diversiteti si avantazh strategjik: Një ushtri që përfshin të gjitha potencialet pa marrë parasysh gjininë, bëhet më elastike, më efektive dhe më e përfaqësuar. Diversiteti promovon kreativitet, aftësi adaptimi dhe fuqinë e inovacionit në fushëbetejë dhe ndjeshmërisë që kujdeset për kolegët; të qëndrosh patriotë e përkushtuar ndaj vendit, ndërsa kujdesesh edhe për familjen.

Çdo ditë, gratë në uniformë janë dëshmi e përmirësimit institucional dhe emancipimit profesional. Por, për t'ua shfrytëzuar plotësisht potencialin e tyre, është e nevojshme të sigurohen politika mbështetëse: trajnim i balancuar, mbështetje për prindërit, vlerësim i drejtpërdrejtë dhe qasje neutrale ndaj karrierës.

Ushtria, me vlerat e saj tradicionale por edhe orientimin drejt modernes, ka një shans historik: të bëhet tipari lider i barazisë gjinore në institucionet e sigurisë. Në këtë rrugëtim, përfshirja e plotë dhe kontributi i grave nuk është vetëm e drejtë është strategjike.

Gra shqiptare që kanë lënë gjurmë:

Shote Galica (1895–1927) – Heroina e kombit

Një nga figurat më të njohura të rezistencës shqiptare kundër pushtuesve serbë në Kosovë. Luftoi krah burrit të saj, Azem Galica, dhe mbrojti idealet e lirisë me armë në dorë. Shembull i guximit, vendosmërisë dhe atdhedashurisë.

Musine Kokalari (1917–1983)

– Shkrimtare dhe disidente

Gruaja e parë shqiptare që botoi një libër në gjuhën shqipe. U persekutua nga regjimi komunist për bindjet e saj demokratike. Një simbol i intelektit dhe kurajës morale.

Nexhmije Pagarusha (1933–2020) – Bilbili i Kosovës

Këngëtare legjendare shqiptare me karrierë të pasur në muzikën tradicionale dhe moderne. Vokali i saj e bëri ikonë të artit shqiptar për dekada.

Margarita Tutulani (1925–1943)

– Dëshmore antifashiste

E pushkatuar nga fashistët italianë në moshën 18-vjeçare, për aktivitetin e saj antifashist. Ajo dhe vëllai i saj janë kthyer në simbol të qëndresës së rinisë shqiptare ndaj pushtimit.

Liri Gega (1917–1956) – Politikania e parë shqiptare

Gruaja e parë që u zgjodh deputete në Kuvendin Popullor. Ishte një ndër figurat themelore të Partisë Komuniste, por u eliminua nga regjimi për qëndrimet e saj. Një figurë komplekse, por me ndikim të thellë në politikën shqiptare të pasluftës.

Tefta Tashko Koço (1910–1947)

– Ikonë e muzikës shqiptare

Një nga këngëtares më të njohura të muzikës së lehtë dhe lirike shqiptare. Ajo modernizoi këngën qytetare dhe solli dinjitet në artin skenik.

Eleni Qirici (Shek. XIX)

– Mësuese dhe veprimtare e arsimit

Ndihmoi në hapjen e shkollave shqipe në Korçë dhe punoi për edukimin e vajzave. Një figurë e hershme e emancipimit përmes dijes.

Gra si Fehime Selimi, Xhevë Krasniqi-Mentori, Safete Juka dhe shumë të tjera që morën pjesë aktive në luftën për çlirim të Kosovës, si pjesë e UÇK-së, si mjeke, logjistike apo luftëtare.

Këto gra përfaqësojnë guximin, mençurinë dhe përkushtimin e grave shqiptare në periudha dhe fusha të ndryshme.

Gratë shqiptare si pjesë e transformimeve politike

Transformimet politike në Shqipëri, sidomos pas rënies së regjimit komunist në fillim të viteve '90, shënuan një periudhë të re për gjithë shoqërinë, përfshirë edhe gratë. Nga një shoqëri ku roli i grave ishte shpesh i kufizuar në sfera të caktuara, u

hapën gradualisht mundësi të reja për përfshirjen e tyre në jetën publike dhe politike.

Roli gjatë regjimit komunist

Gjatë komunizmit, gratë u inkurajuan të punonin jashtë shtëpisë dhe të merrnin pjesë në jetën politike, të paktën në mënyrë formale. Ato përfshihehin në organizata si Fronti Demokratik apo Bashkimi i Gruas, por pozicionet e tyre shpesh ishin të kontrolluara nga partia dhe nuk kishin ndikim të pavarur real.

Pas viteve '90: sfida dhe mundësi

Me kalimin në sistemin demokratik, shumë struktura u shembën dhe roli i grave në politikë u vendos sërish në pikëpyetje. Gratë u përballën me sfida të reja: varfëri, papunësi, mungesë përfaqësimi dhe stereotipa të trashëguar. Megjithatë, kjo periudhë solli edhe mundësi të reja për organizim civil, pjesëmarrje në parti politike dhe angazhim në media dhe institucione publike.

Përfaqësimi në institucionet politike

Gjatë dekadave të fundit ka pasur rritje të qëndrueshme të numrit të grave në Parlament dhe në pozita vendimmarrëse. Kuota gjinore ka ndihmuar në rritjen e përfaqësimit, por sfidat mbeten në cilësinë e përfshirjes dhe ndikimin real në politikën publike.

Shoqëria civile dhe aktivizmi

Gratë shqiptare kanë qenë shumë aktive në shoqërinë civile, veçanërisht në çështjet e të drejtave të njeriut, barazisë gjinore dhe dhunës në familje. Organizatat joqeveritare të udhëhequra nga gra kanë pasur ndikim të rëndësishëm në procesin e demokratizimit dhe në mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

Sot dhe në të ardhmen

Sot, gratë shqiptare janë gjithnjë e më të pranishme në politikë, por përfshirja e tyre duhet të jetë më e thellë dhe më e barabartë. Barazia gjinore nuk është vetëm një çështje përfaqësimi numerik, por edhe e ndryshimit të kulturës politike, ku zëri dhe perspektiva e grave respektohen dhe ndikojnë realisht.

Më 27 qershor 1944, ndodhi një nga masakrat më të egra ndaj shqiptarëve myslimanë çamë në Paramithi (Paramythia), kryesisht nga forcat e EDES të gjeneral Napoleon Zervës. Burime të ndryshme flasin për 600 të vrarë vetëm në atë qytet, përfshirë gra e fëmijë. Disa dëshmi të kohës përshkruajnë tortura makabre ndaj civilëve para vrasjes së tyre.

Pse ndodhi kjo masakër?

Bashkëpunimi i Çamëve me pushtuesit

Gjatë Luftës së Dytë Botërore, një pjesë e komunitetit çam, e ndikuar nga propaganda fashiste dhe italiane për Gjysmën e Madhe Shqiptare, bashkëpunoi me pushtuesit gjermanë dhe italianë. Kjo gjendje, sipas historianëve, u përdor si justifikim nga grekët për masakra dhe dëbime.

Reagim për hakmarrje dhe shtetësinë greke

Ndërtesat e djegura, përfshi edhe xhamitë dhe pronat çame, krijuan zemërim mes popullit grek. Forcat e EDES, të ndihmuara edhe nga mbështetje aleate, synuan si politikë kombëtare të ndihmonin në dëbimin e çamëve për forcimin e sovranitetit grek në Epirin Perëndimor

Planet kombëtare dhe ideologjike

Qeveria greke në emigrim, e vendosur në Kajro, mbështeti nismën e EDES për përzënie etnike të çamëve. Zervas zbatoi këto urdhra, me qëllim të homogjenizimit kombëtar dhe shtrirjes së kontrollit grek në zonë.

Gjatë periudhës 1944–1945, humbjet civile llogariten mbi 2.700–3.800 të vrarë, 28,000 të shpërngulur me dhunë, dhe më shumë se 5,800 shtëpi të shkatërruara.

Masakra e 27 qershorit 1944, nuk ishte një ngjarje e izoluar, por pjesë e një strategjie të gjerë kombëtare greke për spastrim etnik dhe forcim territorial. Bashkëpunimi i komunitetit çam me pushtuesit shërbeu si pretekst, por qëllimet reale lidhen me projekte shtetërore të shfaqura me urdhër të qeverisë greke në emigrim dhe nismave të EDES me mbështetje aleate.

Ndikimi kombëtar më i gjerë

Mobilizim politik dhe institucional

Që nga rënia e regjimit komunist në 1991, çështja çame është kthyer në një temë kombëtare e politikës shqiptare. Në vitin 1994, Kuvendi i Shqipërisë shpalli 27 qershorin si “Dita e Gjenocidit ndaj shqiptarëve të Çamërisë”, duke krijuar bazën ligjore për përkujtimet zyrtare vjetore.

Monumentet dhe varrezat simbolike

Në Jug të Shqipërisë, veçanërisht pranë Sarandës dhe Konispolit, janë ndërtuar “Varreza Monumentale për Shqiptarët e Çamërisë” (p.sh. Klllogjer/Konispol), ku rastësisht zhvillohen marshime-pelgrinazhe dhe homazhe vjetore, më 27 qershor.

Reagime diplomatike, ndërmjet Shqipërisë dhe Greqisë

Çështja çame ka qenë shkak për incidente diplomatike, si anulimi i vizitës së Presidentit Papulyas në Shqipëri në 2005, për shkak të protestave nga çamët.

Gjenocidi i Çamërisë, krimi i heshtur ndaj një populli autokton

Në vitet 2000, çamët ofruan çështjen në Parlamentin Europian me mbështetje nga MEP-e si Doris Pack, por asnjë rezolutë nuk u kalua. Të vetmet mbështetje zyrtare vijnë nga Turqia, e cila e përmend çështjen në kontekste të minoriteteve në Greqi.

Mënyrat e përkujtimit historik sot

Ceremonitë vjetore dhe minutat e heshtjes

Më 27 qershor, parlamenti shqiptar zhvillon seanca speciale me një minutë heshtje. Shpëtim Idrizi dhe Mesila Doda – personalitete

të PDIU-së – mbajnë fjalime për të kërkuar falje publike nga Greqia, heqje të ligjit të luftës, dhe kthim të pronave.

Përveç varrezave monumentale (“Trëndafilat e Çamërisë” në Klllogjer), disa iniciativa kërkojnë shpalljen e tyre sipas statusit diplomatik dhe praninë ceremoniale shtetërore.

Përkujtimi i Masakrës së Çamërisë mbetet një kauzë e gjallë kombëtare dhe ndërkombëtare: e përkufizuar si gjenocid nga Shqipëria, e kundërshtuar prej Greqisë.

Samiti i Hagës: Koha për t'u bashkuar, për të inovuar dhe për të dhënë rezultate

Aleatët e NATO-s u takuan në Hagë të Holandës për të marrë vendime që do ta bëjnë NATO-n një Aleancë edhe më të fortë, më të drejtë dhe më vdekjeprurëse. Ne jetojmë në një botë më të rrezikshme dhe ky është një moment kritik për sigurinë tonë. Në Hagë, Aleatët përforcuan bashkëpunimin dhe angazhimin e tyre ndaj NATO-s.

Në samit, udhëheqësit e NATO-s trajtuan një sërë çështjesh me të cilat përballët Aleanca. Ata u përqendruan në parandalimin dhe mbrojtjen, duke siguruar që NATO të ketë burimet, forcat dhe aftësitë për t'u përballur me çdo kërcënim. Vendimet që ishin në fokus të këtij samiti ishin rritja e shpenzimeve dhe prodhimit për mbrojtjen, parandalimi dhe mbrojtja dhe mbështetja për Ukrainën.

Rritja e shpenzimeve dhe prodhimit për mbrojtjen

Për ta bërë NATO-n më të fortë, ne duhet të rrisim shpenzimet për mbrojtjen. Në një vendim historik, Aleatët u zotuan të investojnë 5% të Prodhimit të Brendshëm Bruto (PBB) çdo vit në kërkesat thelbësore të mbrojtjes, si dhe në shpenzimet që lidhen me mbrojtjen dhe sigurinë deri në vitin 2035. Ky angazhim prej 5% do të përfshijë dy kategori thelbësore të investimeve në mbrojtje. Aleatët do të ndajnë të paktën 3.5% të PBB-së për të siguruar burimet e kërkesave thelbësore të mbrojtjes për ushtritë aleate dhe për të përmbushur Objektivat e Aftësive të NATO-s. 1.5% tjetër e PBB-së do të shkojë për mbrojtjen e infrastrukturës kritike, mbrojtjen e rrjeteve, sigurimin e gatishmërisë dhe qëndrueshmërisë civile, rritjen e inovacionit dhe forcimin e bazës sonë industriale të mbrojtjes. Aleatët gjithashtu riafirmuan angazhimin e tyre për të zgjeruar me shpejtësi bashkëpunimin industrial të mbrojtjes transatlantike, duke shfrytëzuar teknologjinë në zhvillim dhe duke promovuar bashkëpunimin industrial të mbrojtjes.

Parandalimi dhe mbrojtja

NATO nuk është në luftë, por as ne nuk jemi në paqe. Konfliktet vazhdojnë të shkaktojnë paqëndrueshmëri përgjatë kufijve të Aleancës. Kërcënimet hibride si sulmet kibernetike dhe sabotimi i infrastrukturës kritike synojnë drejtpërdrejt vendet e NATO-s. Në këtë sfond, Aleatët konfirmuan angazhimin e tyre për të ruajtur dhe përmirësuar qëndrimin e parandalimit dhe mbrojtjes së NATO-s. Në vitet e fundit, NATO ka zbatuar përf forcimin më të madh të mbrojtjes së saj kolektive në një brez, duke rritur aftësinë e saj për të mbrojtur të gjithë Aleatët në tokë, në det, në ajër, në hapësirën kibernetike dhe në hapësirë. Rritja e investimeve në mbrojtje do të sigurojë që NATO të ketë forcat, aftësitë, burimet, infrastrukturën, gatishmërinë për luftë dhe rezistencën e nevojshme për të penguar dhe mbrojtur.

Mbështetja për Ukrainën

Në Samitin e NATO-s në Hagë, Aleatët riafirmuan angazhimet e tyre të qëndrueshme për të ofruar mbështetje për Ukrainën. Që nga pushtimi në shkallë të plotë të Rusisë në vitin 2022, Aleatët e NATO-s i kanë ofruar Ukrainës 99% të të gjithë ndihmës ushtarake që ka marrë, dhe Aleatët tashmë kanë angazhuar mbi 35 miliardë euro ndihmë shtesë për sigurinë këtë vit. Mbështetja afatgjatë e NATO-s për Ukrainën nuk ka të bëjë me zgjatjen e luftës; ka të bëjë me sigurimin që Ukraina të mund të mbrohet tani dhe të parandalojë çdo agresion të ardhshëm.

Forumi i Industrisë së Mbrojtjes në Samitin e NATO-s 2025

Sekretari i Përgjithshëm Mark Rutte u bëri thirrje aleatëve të NATO-s, partnerëve dhe industrisë që të “bashkohen, të inovojnë dhe të japin rezultate” për të siguruar që Aleanca të jetë në gjendje të “fitojë këtë luftë të re prodhimi”.

Gjatë fjalës së tij në Forumin e Industrisë së Mbrojtjes të Samitit të NATO-s në Hagë, z. Rutte theksoi hapat e rëndësishëm që Aleanca po ndërmerr për të forcuar kapacitetin e saj industrial të mbrojtjes, për të rritur bashkëpunimin, për të përmirësuar inovacionin dhe për të zgjeruar qindra linja prodhimi të reja dhe ekzistuese. “Nuk ka mbrojtje pa një industri të fortë mbrojtëse dhe nuk ka siguri evropiane pa një lidhje të fortë transatlantike”, - tha z. Rutte.

Duke i nxitur aleatët dhe industrinë të bëjnë më shumë, më mirë dhe së bashku, Sekretari i Përgjithshëm theksoi sinjalin e qartë të kërkesës që NATO po i dërgon industrisë së mbrojtjes, përmes rritjes masive për të cilën aleatët kanë rënë dakord në objektivat e aftësive.

I shoqëruar nga Presidentja e Komisionit Evropian Ursula Von der Leyen, z. Rutte përshëndeti planin e Gatishmërisë 2030 të Bashkimit Evropian që premton të çlirojë deri në 800 miliardë euro për mbrojtjen dhe inkurajoi heqjen e barrierave për bashkëpunimin transatlantik të mbrojtjes.

Presidenti Zelenskyy i Ukrainës mbajti gjithashtu një fjalim në këtë aktivitet, duke kërkuar ndihmë të mëtejshme për sigurinë dhe rritje të bashkëpunimit industrial të mbrojtjes midis aleatëve të NATO-s dhe Ukrainës. Z. Zelenskyy theksoi industrinë në rritje të mbrojtjes së Ukrainës dhe prodhimin e saj kryesor në botë të dronëve në veçanti, si një bazë tërheqëse për bashkëpunim të mëtejshëm.

Forumi i Industrisë së Mbrojtjes në Samitin e NATO-s mbledhi ministrat e mbrojtjes, udhëheqësit e industrisë dhe ekspertët nga e gjithë Aleanca dhe më gjerë për të identifikuar zgjidhje praktike

për të forcuar bashkëpunimin industrial të mbrojtjes transatlantike, për të rritur kapacitetin e prodhimit, për të mbështetur inovacionin dhe për të shfrytëzuar potencialin e sektorit hapësinor komercial.

Në fillim të eventit, udhëheqësit e biznesit nga Evropa dhe Amerika e Veriut i paraqitën Sekretarit të Përgjithshëm një deklaratë ambicioni, duke reflektuar angazhimin e tyre kolektiv për të mbështetur Premtimin e Zgjerimit të Kapacitetit Industrial të NATO-s për “prosperitetin, sigurinë dhe qëndrueshmërinë e ekonomisë dhe shoqërisë transatlantike”. NATO gjithashtu publikoi versionin e saj të parë publik të Planit të Veprimit të Përditësuar të Prodhimit të Mbrojtjes, i cili përshkruan angazhimin e NATO-s për kërkesën për të rritur kapacitetin dhe për të forcuar angazhimin me industrinë.

Aleatët e NATO-s rrisin bashkëpunimin shumëkombësh për ofrimin e kapaciteteve

Rritja e kapacitetit të prodhimit të industrisë transatlantike të mbrojtjes është e domosdoshme për të përmbushur sinjalet më të larta të kërkesës për investime në mbrojtje dhe për të mbështetur në mënyrë efektive frenimin dhe mbrojtjen e zgjeruar të NATO-s.

Iniciativat shumëkombëshe për ofrimin e aftësive janë një mënyrë me kosto efektive për të përvetësuar aftësi me shpejtësi dhe shkallë, të cilën disa aleatë nuk do të ishin në gjendje ta bënin vetëm.

Kjo qasje e provuar dhe e vlefshme po fiton vrull të ri ndërsa aleatët punojnë për të përmbushur objektivat e aftësive të dakorduara rishtazi nga NATO.

Në Forumin e Industrisë së Mbrojtjes të Samitit të NATO-s në Hagë, aleatët nënshkruan një numër projektesh të reja shumëkombëshe dhe zgjerojnë ato ekzistuese. Belgjika, Kanadaja, Danimarka, Gjermania, Greqia, Italia, Holanda, Norvegjia, Polonia, Suedia, Turqia dhe Mbretëria e Bashkuar u zotuan për blerjen, ruajtjen, transportin dhe menaxhimin e përbashkët të rezervave të lëndëve të para kritike për mbrojtjen, duke përfshirë edhe riciklimin e produkteve ekzistuese.

Ky Projekt me Dukshmëri të Lartë do të ndihmojë në lehtësimin e aksesit në një furnizim të mjaftueshëm të lëndëve të para kritike për mbrojtjen, siç janë litiumi, titani dhe materialet e rralla të tokës, të cilat industria e mbrojtjes aleate i kërkon për të ofruar aftësitë e nevojshme për të mbajtur njerëzit të sigurt. Ai gjithashtu do të ndihmojë në bërjen e NATO-s më pak të ndjeshme ndaj goditjeve të furnizimit dhe do të zvogëlojë varësinë nga ofruesit e jashtëm. Projekti mbështet zbatimin e Udhërrëfyesit të NATO-s për Sigurinë e Zinxhirit të Furnizimit Kritik të Mbrojtjes, të dakordësuar nga Ministrat e Mbrojtjes të NATO-s në qershor 2024.

Programi i Flotës Shumëkombëshe të Transportit të Anijeve Cisternë (MMF) arriti gjithashtu një moment të ri historik, me Danimarkën dhe Suedinë që iu bashkuan kësaj iniciative. Përveç kësaj, Agjencia e Mbështetjes dhe Prokurimit të NATO-s (NSPA) nënshkroi një kontratë me “Airbus Defence and Space” për blerjen e dy avionëve shtesë A330 të Transportit të Anijeve Cisternë Shumë Rolë (MRTT), duke e rritur flotën aktuale në 12 avionë. I lançuar në vitin 2012, programi MMF është një shembull i bashkëpunimit efektiv NATO-BE, i mbështetur fillimisht nga Organizata për Bashkëpunim të Përbashkët të Armatimit (OCCAR) dhe aktualisht i menaxhuar nga NSPA. Flota u ofron vendeve pjesëmarrëse aftësi kritike në furnizimin me karburant ajër-ajër,

transportin ajror strategjik dhe evakuimin aero-mjekësor.

Estonia, Finlanda, Italia, Letonia, Holanda dhe Suedia gjithashtu hapën rrugë të reja në mbështetjen e integritetit të mëtejshëm të teknologjive të reja në operacionet ushtarake, duke njoftuar krijimin e Poligoneve të para të Inovacionit të NATO-s. Këto janë një shtyllë kyçe e Planit të Veprimit për Miratim të Shpejtë të NATO-s, të cilin udhëheqësit aleatë pritët ta miratojnë në Samitin e NATO-s, dhe i cili synon të përshpejtojë miratimin e inovacionit, të shfrytëzojë teknologjitë e reja me shpejtësi për të përmbushur objektivat e aftësive dhe të

rrisë kapacitetin e prodhimit përmes përfshirjes së furnizuesve jo-tradicionale në bazën industriale të mbrojtjes. Këto gama do t'u mundësojnë aleatëve dhe NATO-s të testojnë, rafinojnë dhe vlerësojnë produkte të reja teknologjike në mjedise operacionalisht realiste.

Organizata e Mbështetjes dhe Prokurimit të NATO-s (NSPO), organi drejtues i NSPA-së, nënshkroi gjithashtu një marrëveshje partneriteti me Australinë. Marrëveshja do të lejojë pjesëmarrjen e Australisë në gamën e plotë të aktiviteteve dhe shërbimeve të NSPA-së, duke përfshirë, por pa u kufizuar në, fushat e blerjes, logjistikës, mbështetjes dhe shërbimeve operative dhe të sistemeve. Ky është një moment i rëndësishëm në bashkëpunimin e NATO-s me partnerët në të gjithë globin.

Në ceremoninë e nënshkrimit, Zëvendës Sekretarja e Përgjithshme e NATO-s, Radmila Shekerinska, vlerësoi gjithashtu përfundimin e disa kontratave të reja kornizë nga Agjencia e Mbështetjes dhe Prokurimit të NATO-s (NSPA) që nga janari 2025, me vlerë 4.7 miliardë euro, për municione kritike të furnizuara nga e gjithë Aleanca.

NATO publikon Planin e Përditësuar të Veprimit për Prodhimin e Mbrojtjes, Strategjinë e Hapësirës Tregtare dhe Planin e Veprimit për Miratim të Shpejtë

Në takimin e tyre në shkurt 2025, Ministrat e Mbrojtjes të NATO-s miratuan Planin e Përditësuar të Veprimit për Prodhimin e Mbrojtjes të NATO-s. Ata miratuan Strategjinë e parë Hapësinore Tregtare dhe Planin e Veprimit për Miratim të Shpejtë në takimin e tyre në qershor 2025. Të martën NATO publikoi versionet publike të këtyre dokumenteve.

Plani i Veprimit të Përditësuar për Prodhimin e Mbrojtjes i përgjigjet nevojës që Aleatët të prodhojnë më shumë dhe më shpejt, në një mjedis sigurie që evoluon me shpejtësi. Plani synon të përmirësojë aftësinë e Aleatëve për të grumbulluar kërkesën, për të ofruar aftësi të përparuara dhe për të përshpejtuar rritjen e kapacitetit dhe prodhimin industrial të mbrojtjes, duke përfshirë ofrimin e porosive afatgjata dhe sinjaleve të qarta të kërkesës për industrinë. E zhvilluar në konsultim me industrinë, Strategjia e parë Hapësinore Tregtare e NATO-s do t'i lejojë Aleancës të integrojë zgjidhjet tregtare në mënyrë më fleksibile dhe me ritëm, dhe të sigurojë akses të vazhdueshëm gjatë kohës së paqes, krizës dhe konfliktit. Strategjia synon të krijojë më shumë mundësi biznesi dhe të zvogëlojë burokracinë në proceset e prokurimit të NATO-s, duke thjeshtuar mënyrën se si kompanitë hapësinore angazhohen me Aleancën, duke ndihmuar në rritjen e diversitetit tregtar dhe duke forcuar partneritetet në të gjithë Aleancën.

Plani i Veprimit për Miratim të Shpejtë i NATO-s përshpejton ndjeshëm miratimin dhe integrimin e produkteve të reja teknologjike për mbrojtjen, në të gjitha fushat ushtarake. Aleatët angazhohen të përshpejtojnë procedurat e miratimit, duke përfshirë prokurimin e shpejtë, dhe të ndajnë burime të mjaftueshme për këtë qëllim. Aleatët do të pranojnë më shumë rrezik blerjeje në fazat e hershme të zhvillimit dhe janë të vendosur të përmirësojnë komunikimin e sinjaleve të kërkesës në të gjithë Aleancën. Plani parashikon mundësi të reja testimi dhe eksperimentimi në mjedise të botës reale, operacionalisht realiste, duke lançuar Gamat e Inovacionit të NATO-s dhe duke shkallëzuar Modelin X të Task Forcës së NATO-s.

Ngrohja globale mund të parandalohet

Shumica e vendeve në botë kanë rënë dakord të vendosin objektivat e tyre për të parandaluar mbinxehjen e planetit. Në parkun eolik të Liqenit Turkana në Kenia, turbina gjigante shtrihen përgjatë rrugëve të pashtuara deri aty ku mund të shohë syri. Dhe ky është vetëm një nga vendet që e ka shndërruar vendin në një fuqi të energjisë së rinovueshme.

Nga gjenerimi i afërsisht gjysmës së energjisë elektrike të tij, duke përdorur burime të qëndrueshme si energji gjeotermale, diellore dhe e erës në vitin 2000, Kenia tani e ka rritur atë pjesë në 90%. Dhe nuk planifikon të ndalet këtu. Si pjesë e qëllimeve të tij të reja klimatike, kombi nën-Saharian është zotuar të përdorë 100% energji të rinovueshme deri në vitin 2035.

Cilat janë objektivat e klimës dhe pse kanë rëndësi?

Synimet e brendshme të klimës - kontributet e përcaktuara në shkallë vendi ose NDC, siç dihen - janë një pjesë kryesore e Marrëveshjes Ndërkombëtare të Parisit. Nën marrëveshjen, bota ra dakord të mbajë rritjen e temperaturës globale në 2 gradë Celsius (3.6 gradë Fahrenheit) me përpjekje për ta kufizuar atë në 1.5 gradë Celsius. Edhe rritjet e vogla të temperaturës janë të lidhura me ngjarje më të shpeshta dhe intensive të parregullta të motit siç janë stuhitë, përmbytja, thatësira dhe nxehtësia ekstreme.

Si pjesë e marrëveshjes, 195 nënshkruesit janë të detyruar të paraqesin objektiva ambicioze jo-detyruese çdo pesë vjet. Këto duhet të përcaktojnë si mënyrën se si planifikojnë të ulin emetimet e tyre të karbonit, ashtu edhe mënyrën se si do të përshtaten me ndikimet e ndryshimeve klimatike që tashmë po ndihen globalisht.

“Është gjithashtu një mundësi për të gjitha vendet që, në një dokument politikash, të kombinojnë planet e tyre ekonomike dhe të prosperitetit me politikën klimatike në një mënyrë të integruar që po harton një rrugë përpara për një ekonomi të qëndrueshme”, tha Steffen Menzel, udhëheqës i programit për diplomacinë klimatike dhe gjeopolitikën në grupin e mendimit mbi klimën E3G.

A i kanë deklaruar vendet tashmë qëllimet e tyre?

Kombet duhet t’i kishin paraqitur qëllimet e tyre më të fundit për klimën në Konventën Kornizë të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike në shkurt. Por deri më tani, vetëm 22 vende e kanë bërë këtë.

Midis tyre janë emetues të mëdhenj si Mbretëria e Bashkuar dhe Japonia. Administrata e mëparshme e Bidenit paraqiti gjithashtu plane për dekarbonizim për Shtetet e Bashkuara, përpara se Presidenti Donald Trump të tërhiqej nga Marrëveshja e Parisit. Por shumë vende ende po i konsolidojnë qëllimet e tyre sipas Jamal Srouji, bashkëpunëtor në programin e Klimës Globale në organizatën kërkimore jofitimprurëse Institutin e Burimeve Botërore.

“Ata duan të sigurohen që supozimet e tyre kanë kuptim dhe u përgjigjen realiteteve dhe prioritetëve politike të vendit”, - tha Srouji.

“Vendet tani janë më të shqetësuara për konkurrueshmërinë, duke u siguruar që të qëndrojnë përpara ose të jenë pjesë e teknologjive të reja që do të nxisin vërtet rritjen ekonomike... siguria kombëtare e energjisë, veçanërisht ajo që kemi parë vitet e fundit, është në fakt nxitësi kryesor pse tani politikëbërësit ende e konsiderojnë klimën si një axhendë të rëndësishme, sepse ndërthuret kaq mirë”, u shpreh ai për DW.

Vendet janë të kufizuara nga burimet financiare

Nafkote Dabi, drejtuese e politikave të ndryshimeve klimatike në Oxfam International, tha se disa vende më të varfra, për shembull vendet më pak të zhvilluara si Çadi, Republika Demokratike e Kongos dhe Bangladeshi, janë të kujdesshme të angazhohen për qëllime ambicioze në baza monetare.

“Ata kanë frikë se po angazhohen për diçka, por nuk ka financim për t’i ndihmuar të arrijnë atë që kanë përcaktuar”, - tha Dabi, duke shtuar se vendet më të pasura kanë detyrë të ndihmojnë.

“Nuk ka të bëjë me hedhjen e gjithë fajit mbi vendet e pasura, por ka të bëjë me përgjegjësinë historike, aftësinë financiare, aftësinë teknologjike”, - tha ajo.

Në konferencën ndërkombëtare për klimën në Azerbajxhan vitin e kaluar, vendet e industrializuara ranë dakord të ofrojnë 300 miliardë dollarë (258 miliardë euro) fonde për vendet në

zhvillim, duke premtuar të mobilizojnë një total prej 1.3 trilion dollarësh, megjithëse nuk është e qartë se nga do të vijnë paratë.

Veprimi nga ndotësit më të mëdhenj

Ndërsa ekspertët thonë se objektivat klimatikë duhet të vijnë nga të gjitha kombet, përfshirë emetuesit e ulët si Kenia, është veprimi nga shtetet më të mëdha që do të bëjë ndryshimin më të madh.

Grupi i vendeve G20, që përfshin Kinën, Gjermaninë, Australinë, Rusinë dhe Shtetet e Bashkuara, janë përgjegjës për rreth 80% të emetimeve globale në përgjithësi dhe Dabi thotë se ata nuk po bëjnë mjaftueshëm për të ulur gazrat serrë.

“Disa grupe duhet të bëjnë më shumë për të ulur emetimet e tyre dhe kjo nuk duhet të bjerë mbi komunitetet më të varfra, sepse transformimi i kërkuar është i madh”, - tha ajo.

Megjithatë, pothuajse një dekadë pas fillimit të Marrëveshjes së Parisit, ekspertët thonë se me kalimin e kohës objektivat janë përmirësuar.

“Nuk dua të them se gjërat duken të shkëlqyera në këtë pikë kohore... por mendoj se mekanizmat për të cilët ramë dakord 10 vjet më parë kanë bërë një ndryshim të madh globalisht dhe gjithashtu në shumë juridiksione anembanë botës”, - tha Menzel.

Edhe pse premtimet nuk janë detyruese, Srouji thotë se sapo një “vend del në skenën ndërkombëtare dhe thotë, ‘ja plani ynë’, nëse tërhiqet prej tij, do të përballlet me shumë shqyrtim ndërkombëtar”.

Sa të suksesshme kanë qenë objektivat klimatikë?

Në fillim të bisedimeve në Bon, shefi i OKB-së për klimën, Simon Steill, tha se konferencat vjetore të OKB-së për klimën kishin “përfitime për miliarda njerëz”.

“Le të mos harrojmë: Pa multilateralizmin klimatik të thirrur nga OKB-ja, do të shkonim drejt ngrohjes globale deri në 5 gradë Celsius. Tani është rreth 3. Është një masë se sa larg kemi ardhur dhe sa larg duhet të shkojmë”, - tha ai.

Krizat dhe konfliktet ekonomike globale po tërheqin vëmendjen e udhëheqësve globalisht, por Menzel tha se është ende “gjëja e zgjuar” që udhëheqësit botërorë të angazhohen në diplomacinë ndërkombëtare klimatike dhe të përshpejtojnë tranzicionin energjetik.

“Ne ende e dimë se kostoja e mosveprimit është shumë më e madhe se të gjitha investimet që po bëjmë në veprimin klimatik, në financimin e tranzicionit dhe se ndikimet klimatike tashmë po kushtojnë jetë”, tha ai. “Por sigurisht, është një sfidë”.

Dron sa një mushkonjë: Ushtria e Kinës prezanton një teknologji mbikëqyrjeje që ndryshon gjithçka

Një përparim të jashtëzakonshëm për teknologjinë ushtarake, Universiteti Kombëtar i Teknologjisë së Mbrojtjes i Kinës (NUDT) ka zhvilluar një dron me madhësinë e një mushkonje. Ky mjet i vogël dhe i fshehtë mbikëqyrjeje shënon një hap të rëndësishëm në fushën e dronëve ushtarakë dhe përputhet me strategjinë më të gjerë të modernizimit të Ushtrisë Çlirimtare Popullore (PLA), siç detajohet në raportet e fundit nga “South China Morning Post”. Mikro-droni është projektuar për operacione diskrete në mjedise komplekse ose me rrezik të lartë, duke ofruar një metodë të përparuar për mbledhjen e inteligjencës, zbulimin dhe operacionet speciale. Këto zhvillime pasqyrojnë investimet e vazhdueshme të Kinës në luftën me dronë, një trend në rritje i vendosjes masive të dronëve që synojnë të forcojnë superioritetin teknologjik të vendit në fushën e betejës.

Karakteristika më e spikatur e dronit të vogël është madhësia e tij, gjë që e bën atë shumë të fshehtë dhe të vështirë për t’u zbuluar, madje edhe në mjedise ku UAV-të tradicionale do të ishin shumë të mëdha. Krahët e dronit përplasen si ato të një insekti, duke rritur aftësinë e tij për të fluturuar pa u zbuluar, ndërsa mbetet mjaftueshëm i shkathët për të manovruar në hapësira të ngushta.

Një epokë e re në luftën e fshehtë

Miniaturizimi në teknologjinë ushtarake nuk është i ri, por droni me madhësinë e mushkonjës e çon atë në një ekstrem të ri. Ndërsa UAV-të më të vegjël bëhen një aspekt gjithnjë e më i rëndësishëm i luftës moderne, inovacioni më i fundit i Kinës mund të shërbejë si një ndryshim i madh i lojës për spiunazhin dhe zbulimin taktik. Droni i vogël, me krahët e tij unikë që përplasen dhe këmbët e holla sa qimet e flokëve, është projektuar për mbikëqyrje të fshehtë në mjedise urbane, ku dronët tradicionalë mund të jenë shumë të mëdhenj për të vepruar në mënyrë diskrete. Këta mikrodronë mund të depërtojnë në hapësira ku janë të përqendruara forcat armike, duke ofruar inteligjencë në kohë reale pa tërhequr vëmendjen ndaj pranisë së tyre.

Liang Hexiang, një student në NUDT, demonstroi aftësitë e dronit ndërsa fliste për CCTV, duke deklaruar: “Këtu në dorën time është një lloj roboti i ngjashëm me mushkonjën. Robotët bionikë miniaturë si ky janë veçanërisht të përshtatshëm për zbulimin e informacionit dhe misionet speciale në fushën e betejës.” Ky dizajn kompakt e bën atë ideal për përdorim në qytete, ku mjedisi i dendur e bën fshehtësinë një përparësi. Me aftësinë e tij për të ulur ose për t’u ulur në sipërfaqe falë këmbëve të tij delikate, ai mund të vendoset në misione që kërkojnë saktësi të lartë pa u vënë re.

Zhvillimi i suksesshëm i këtyre mikrodronëve vjen pas viteve të tëra kërkimesh dhe zhvillimesh, duke treguar aftësinë e Kinës për të shtyrë kufijtë në fushën e robotikës. Rëndësia e një teknologjie të tillë qëndron në potencialin e saj për të kryer funksione që janë kritike për operacionet ushtarake moderne, nga mbledhja e inteligjencës deri te kryerja e sulmeve taktike në mjedise që janë të vështira për t’u aksesuar nga automjetet më të mëdha.

Miniaturizimi: Sfida inxhinierike

Projektimi i dronëve në këtë shkallë paraqet disa sfida të vështira. Një nga aspektet më komplekse të inxhinierisë së dronëve të tillë të vegjël qëndron në miniaturizimin e burimeve të energjisë, sensorëve dhe sistemeve të komunikimit pa sakrifikuar funksionalitetin e tyre. Komponentët e dronit - veçanërisht bateritë dhe elektronika e kontrollit - duhet të jenë të vegjël, por edhe shumë efikasë. Për shembull, sensorët duhet të jenë mjaftueshëm të saktë për të kryer misione zbulimi, dhe sistemet e energjisë duhet të jenë mjaftueshëm të fuqishme për të mbështetur operacionet me kalimin e kohës.

Ky sukses teknologjik nuk ka të bëjë vetëm me krijimin e makinave të vogla; ka të bëjë me shtyrjen e kufijve të asaj që është e mundur në mikro-robotikë. Inxhinierët në NUDT u përballën me disa pengesa gjatë krijimit të dronit, veçanërisht në lidhje me ekuilibrin delikat midis madhësisë dhe performancës. Dizajni kompakt do të thotë që çdo pjesë individuale duhet të optimizohet

me kujdes për të siguruar që droni të funksionojë mirë në mjediset kërkuese në të cilat është menduar të operojë.

Pavarësisht këtyre sfidave inxhinierike, krijimi i suksesshëm i një droni të tillë pasqyron përparimet e shpejta në mikro-robotikë. Vende në të gjithë botën po garojnë për të zhvilluar mikro-UAV-të e tyre, me Shtetet e Bashkuara dhe Norvegjinë që tashmë po bëjnë përparime në teknologji të ngjashme. Për shembull, droni “Black Hornet” i Norvegjisë, një UAV i vogël sa madhësia e pëllëmbës së dorës, është aktualisht në shërbim me ushtri të ndryshme perëndimore për zbulim në distancë të afërt. Kjo teknologji, e cila tashmë ka parë përmirësime të konsiderueshme, duke përfshirë jetëgjatësinë e baterisë dhe rezistencën ndaj motit, tregon se si gara globale e armatimit në dronë miniaturë po intensifikohet.

Një garë globale në teknologjinë e mikro-dronëve

Shfaqja e teknologjisë së mikro-dronëve ka ngjallur interes dhe konkurrencë në një shkallë globale, me shumë vende që investojnë shumë në zhvillimin e UAV-ve të vegjël dhe shumë efikasë. Ndërsa fokusi i Kinës ka qenë qartë në zhvillimin e dronëve të fshehtë dhe të zbulimit, vende të tjera po shqyrtojnë mikro-UAV-të për një gamë aplikimesh, nga përdorimi ushtarak deri te monitorimi mjedisor. Shtetet e Bashkuara, për shembull,

tashmë kanë eksploruar teknologji të ngjashme me RoboBee-në e tyre, një dron i vogël me krahë që valëvitet që mund të përdoret në aplikime si diagnostikimi mjekësor dhe mbikëqyrja mjedisore.

Megjithatë, implikimet ushtarake të këtyre mikro-dronëve janë veçanërisht të rëndësishme. Ndërsa Ushtria Çlirimtare e Kinës (PLA) integron gjithnjë e më shumë dronët në strategjitë e saj operative, është e qartë se këto pajisje të vogla dhe të shkathëta mund të jenë thelbësore në konfliktet e ardhshme ushtarake. Aftësia e tyre për të kryer zbulim në zona me rrezik të lartë, për të mbledhur inteligjencë ose edhe për të dorëzuar ngarkesa në operacione të fshehta mund të ndryshojë rrënjësisht mënyrën se si zhvillohet lufta moderne. Ky ndryshim në taktika gjithashtu nxjerr në pah se si po evoluon lufta, me një fokus në mbledhjen e inteligjencës dhe saktësinë në vend të forcës brutale.

Për më tepër, këto zhvillime sinjalizojnë një trend më të gjerë në përpjekjet e modernizimit ushtarak nga Kina, e cila ka punuar për të integruar teknologji më të përparuara në arsenalin e saj. Nga dronët te inteligjenca artificiale, vendi po përparon me shpejtësi në fushën e sistemeve autonome dhe automjeteve pa pilot. Ndërsa kjo garë për të dominuar qiellin vazhdon, implikimet për konfliktet dhe strategjitë ushtarake të ardhshme do të jenë të thella.

Bëhu pjesë e Forcave të Armatosura!

Qendra e Personel Rekrutimit ka filluar regjistrimin e kandidatëve
për ushtarë/detarë aktiv

Afati për dorëzimin e dokumentacionit është deri, më 29 gusht 2025

Apliko në • <https://shorturl.at/p6gNO>